МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ

Методичні вказівки до виконання практичних завдань із ОК «Практична стилістика української мови»

для студентів спеціальності 013 Початкова освіта

Умань 2024

Методичні вказівки до виконання практичних завдань із ОК «Практична стилістика української мови» для студентів спеціальності 013 Початкова освіта / Укладачі: Січкар С.А., Гембарук О.В. Умань, 2024. 78 с.

Рекомендовано вченою радою факультету філології та журналістики
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 5 від 27 листопада 2024 року)

Методичні рекомендації до практичних занять укладено відповідно до програми навчальної дисципліни «Практична стилістика української мови» для студентів спеціальності 013 Початкова освіта.

Структурування матеріалу здійснено відповідно до кредитно-модульної системи організації освітнього процесу.

Система вправ і завдань сприятиме вивченню стилістичних засобів сучасної української мови на різних рівнях мовної системи: фонетичному, лексичному, словотворчому, синтаксичному; з'ясуванню основ практичної стилістики української мови як системного курсу, що покликаний сформувати у студента потребу володіти не лише засадничими нормами комунікативного аспекту мови як головного засобу реалізації власної індивідуальності, але й виробити чуття естетики та постійного вдосконалення у писемному та усному мовленні; набуттю знань щодо стилістичних особливостей сучасної української літературної мови і вироблення умінь і навичок застосування їх на практиці; засвоєнню виразових засобів мови, які вживаються при використанні функціональних мовних стилів; розширенню та урізноманітнення словникового запасу студентів, насамперед за рахунок питомої лексики; прищепленню їм потягу до постійного мовного самовдосконалення, до розширення своєї загальнокультурної підготовки.

Мета й завдання навчальної дисципліни

«Практична стилістика української мови» як завершальна дисципліна у циклі лінгвістичних наук узагальнює і підсумовує знання про весь курс сучасної української літературної мови. Метою впровадження відповідного курсу є:

- вивчення стилістичних засобів сучасної української мови на різних рівнях мовної системи: фонетичному, лексичному, словотворчому, синтаксичному;
- з'ясування основ практичної стилістики української мови як системного курсу, що покликаний сформувати у студента потребу володіти не лише засадничими нормами комунікативного аспекту мови як головного засобу реалізації власної індивідуальності, але й виробити чуття естетики та постійного вдосконалення у писемному та усному мовленні;
- набуття знань щодо стилістичних особливостей сучасної української літературної мови і вироблення умінь і навичок застосування їх на практиці;
- засвоєння виразових засобів мови, які вживаються при використанні функціональних мовних стилів;
- розширення та урізноманітнення словникового запасу студентів, насамперед за рахунок питомої лексики;
- прищеплення їм потягу до постійного мовного самовдосконалення, до розширення своєї загальнокультурної підготовки.

Завдання:

- з'ясувати та засвоїти основні поняття курсу, подати курс крізь призму онтологічної природи мови;
- засвоїти загальні відомості про українську літературну мову як унормовану, удосконалену форму загальнонародного мовлення з розвиненою системою стилів, багату на виражальні засоби;
- оволодіти теоретичними знаннями і практичними навичками згідно з сучасними нормами української мови, а також уміти використовувати всі її стилістичні можливості;
- з'ясувати різницю між прескриптивним та дескриптивним у стилістиці;
- засвоїти основні вимоги до сучасного писемного й усного спілкування;
- практично засвоїти орфоепічні, словотвірні, лексичні, граматичні, синтаксичні та правописні засоби практичної стилістики;
- опанувати етикетний вербальний та невербальний аспекти культури спілкування;
- сформувати у студентів стійкі вміння та навички доречно й правильно використовувати стилістичні можливості мови;
- проаналізувати праці видатних лінгвістів-стилістів;
- розвинути комунікативні компетенції, потрібні у професійному спілкуванні.

3. Компетентності та результати навчання за освітньою програмою

Компетентності:

ЗК 3. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

СК 2. Здатність використовувати різні стратегії комунікації державною та іноземною мовами в професійній та науковій діяльності у сфері початкової освіти

СК 5. Здатність до педагогічного партнерства в професійній та науковій діяльності, саморозвитку та навчання впродовж життя.

Результати навчання:

РН 2. Вільно обговорювати результати професійної діяльності, досліджень та інноваційних проєктів у сфері початкової освіти державною та іноземною мовами усно і письмово.

РН 4. Організувати та управляти освітнім процесом у сфері початкової освіти, налагоджувати співпрацю з різними соціальними інституціями, категоріями фахівців у стандартних, нестандартних та невизначених умовах.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Понятєвий апарат практичної стилістики української мови

Тема 1. Теоретичні основи стилістики. Практична стилістика. Вступ. Обсяг і зміст поняття «стилістика (лінгвостилістика)». Об'єкт і предмет практичної стилістики. Стилістика мови і стилістика мовлення. Стилістична норма, стилістема (стилістичні засоби), стилістичні прийоми. Стилістичний аналіз мовних одиниць. Етапи становлення стилістики як лінгвістичної науки і навчальної дисципліни.

Тема 2. Функціональні стилі сучасної української літературної мови. Принципи, критерії класифікації та жанрової диференціації функціональних стилів. Багатство стилів сучасної української літературної мови в усній і писемній її формах. Характеристика функціональних стилів: публіцистичний, розмовний, науковий, офіційно-діловий, художній, конфесійний, епістолярний. Стилі експресивні (високий, низький, середній), функціональні, індивідуальні. Колоритно-стилістичні різновиди мови.

Змістовий модуль 2. Стилістична диференціація звукового та словникового складу української мови. Стилістичне використання фразеології.

Тема 3. Стилістика мовних одиниць. Фоностилісгика. Експресивні можливості звуків української мови. Звукосимволізм. Ономатопея. Звукові повтори (анафора, епіфора, алітерація, асонанс, логогриф тощо) і їхнє стилістичне використання. Приклади з української художньої літератури, які ілюструють звукопис.

Тема 4. Стилістичне розшарування української лексики. Стилістичне використання багатозначності, омонімії та паронімії

Диференціація лексики української мови за стилістичними ознаками. Багатозначність та омонімія (зіставна характеристика). Стилістичне

використання багатозначності та омонімії. Шляхи виникнення омонімів у мові. Повна та часткова омонімія. Омоніми в офіційно-діловому й науковому стилях. Паронімія як лексичне й стилістичне явище. Паронімія як вада тексту.

Тема 5. Стилістичне використання синонімії та антонімії

Типи синонімів. Синоніми ідеографічні та стилістичні. Синоніми загально мовні та контекстуальні. Синоніми в стилістичному аспекті. Можливості цього розряду лексики в різних стилях мови. Евфемізми, перифрази та інші стилістичні фігури, що будуються на основі синонімії. Антонімія як лексичне та стилістичне явище. Антоніми загально мовні та контекстуальні. Антитеза, епітет-оксиморон та інші стилістичні фігури, що будуються на основі антонімії.

Тема 6. Лексика іншомовного походження та її стилістичне використання. Неологізми та застаріла лексика в різних стилях

Групи лексики сучасної української мови за походженням. Інтернаціоналізми, запозичення, власне іншомовні слова, екзотизми, варваризми та їх стилістичні можливості. Старослов'янізми в сучасній українській мові. Критерії використання лексики іншомовного походження. Неологізми загальномовні й авторські. Причини появи, способи творення та стилістичні можливості. Оказіоналізми в засобах масової інформації. Стилістичне використання застарілої лексики. Історизми й архаїзми в мові ЗМІ.

Тема 7. Термінологічна лексика в різних стилях мови

Термінологія як компонент української лексики. Характеристика термінів та вимоги до них. Способи введення термінів у тексти різного призначення. Роль термінів у науковому та інших стилях мови. Особливості використання термінів у мові ЗМІ.

Тема 8. Стилістичні функції професіоналізмів, жаргонізмів та арготизмів. Розмовна, просторічна, діалектна лексика в різних стилях.

Професіоналізми, їх типи, способи творення, можливості використання. Жаргонізми й арготизми (зіставна характеристика), можливості вживання в окремих функціональних стилях. Порівняльна характеристика розмовної та просторічної лексики. Її стилістичне використання. Діалектизми в номінативній та стилістичній функції. Межі використання розмовних, просторічних та діалектних елементів у літературній мові, зокрема в засобах масової інформації.

Тема 9. Стилістичне використання фразеології

Типи фразеологічних одиниць за способом з'єднання компонентів. Фразеологічні звороти за їх походженням та зв'язками. Використання фразеологізмів у різних стилях мови. Контамінація фразеологізмів. Особливості відтворення фразеологічних зворотів у перекладах з однієї мови на іншу. Номінативні функції фразеологізмів. Експресивно-емоційна роль фразеологізмів.

Тема 10. Мовно-виразові засоби стилістики

Формування стилістичних засобів словесної виразності. Поняття тропів. Епітет. Граматичне вираження епітетів. Кольористичні епітети в художньому

тексті. Порівняння, його види та способи вираження. Використання порівнянь у текстах різних стилів. Метафора в художніх і нехудожніх текстах. Інші мовновиразові засоби стилістики.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Граматичні засоби стилістики та їх використання. Стилістичні фігури

Тема 11. Стилістичне використання засобів словотвору

Афіксація з лексичного та стилістичного погляду. Словоскладання й основоскладання в художніх, нехудожніх та фольклорних текстах. Виражальні та емоційно-експресивні властивості словотвору.

Тема 12. Морфологічні засоби стилістики

Предмет і завдання граматичної стилістики. Особливості стилістичного використання категорії роду й числа. Стилістичне використання варіантів відмінкових форм іменників. Типові помилки в мовностилістичному використанні іменників. Стилістичні функції власних і загальних іменників, ступенів порівняння, стягнених і нестягнених форм прикметників. Стилістичне використання числівників. Стилістичні можливості займенників. Стилістичне використання дієслів. Інші стилістичні засоби морфології.

Тема 13. Стилістичні можливості синтаксису. Просте речення в стилістичному аспекті

Стилістичні властивості порядку слів у реченні. Стилістична мета й виправданість інверсій. Способи вираження підмета й присудка. Стилістичне використання координації підмета й присудка. Синонімія варіантів форм керування. Синонімія прийменникових конструкцій.

Тема 14. Стилістичні можливості складного речення

Особливості будови складного речення в науковому стилі. Зіставна характеристика простих і складних речень в офіційно-ділових текстах. Типи складних речень, що переважають в художній літературі. Вплив фольклорних текстів на синтаксис художніх та публіцистичних творів. Складні речення в мові ЗМІ.

Тема 15. Період та його види. Стилістичні фігури в художніх і нехудожніх текстах

Період як особлива синтаксична конструкція. Структура періоду. Види періодів. Синтаксична характеристика та стилістичні можливості фігур. Стилістичні фігури в нехудожніх і художніх текстах. Використання фігур як засобу логічного виділення та впорядкування і як прийому посилення емоційно-експресивних можливостей викладу.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	очна (денна/вечірня)						заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Поняттєвий апарат практичної стилістики української мови												
Тема 1. Теоретичні основи стилістики. Практична стилістика. Обсяг і зміст поняття «стилістика (лінгвостилістика)».	**7**	**1**	**2**			**4**	**7**	**1**				**6**
Тема 2. Функціональні стилі сучасної української літературної мови.	**7**	**1**	**2**			**4**	**9**	**1**	**2**			**6**
Разом за змістовим модулем 1	**14**	**2**	**4**			**8**	**16**	**2**	**2**			**12**
Змістовий модуль 2. Стилістична диференціація звукового та словникового складу української мови. Стилістичне використання фразеології.												
Тема 3. Стилістика мовних одиниць. Фоностилістика.	**8**	**2**	**2**			**4**	**8**		**2**			**6**
Тема 4. Стилістичне розшарування української лексики. Стилістичне використання багатозначності, омонімії та паронімії	**7**	**1**	**2**			**4**	**7**	**1**				**6**
Тема 5. Стилістичне використання синонімії та антонімії	**7**	**1**	**2**			**4**	**7**	**1**				**6**
Тема 6. Лексика	**6**		**2**			**4**	**6**					**6**

іншомовного походження та її стилістичне використання. Неологізми та застаріла лексика в різних стилях												
Тема 7. Термінологічна лексика в різних стилях мови	**6**		**2**			**4**	**6**					**6**
Тема 8. Стилістичні функції професіоналізмів, жаргонізмів та арготизмів. Розмовна, просторічна, діалектна лексика в різних стилях.	**6**		**2**			**4**	**6**					**6**
Тема 9. Стилістичне використання фразеології	**6**		**2**			**4**	**6**					**6**
Тема 10. Мовно-виразові засоби стилістики	**6**		**2**			**4**	**6**					**6**
Разом за змістовим модулем 2	**52**	**4**	**16**			**32**	**52**	**2**	**2**			**48**
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Граматичні засоби стилістики та їх використання. Стилістичні фігури												
Тема 11. Стилістичне використання засобів словотвору	**7**	**1**	**2**			**4**	**3**		**1**			**2**
Тема 12. Морфологічні засоби стилістики	**7**	**1**	**2**			**4**	**3**		**1**			**2**
Тема 13. Стилістичні можливості синтаксису. Просте речення в стилістичному аспекті	**7**	**1**	**2**			**4**	**4**					**4**
Тема 14. Стилістичні можливості	**7**	**1**	**2**			**4**	**4**					**4**

складного речення												
Тема 15. Період та його види. Стилістичні фігури в художніх і нехудожніх текстах.	**6**		**2**			**4**	**4**					**4**
Разом за змістовим модулем 3	**34**	**4**	**10**			**20**	**26**		**2**			**24**
Усього годин	**100**	**10**	**30**			**60**	**100**	**4**	**6**			**90**
Модуль 2												
ІНДЗ			**-**	**-**	**20**	**-**			**-**	**-**	**20**	**-**
Усього годин	**120**	**10**	**30**		**20**	**60**	**120**	**4**	**6**		**20**	**90**

6. Теми семінарських / практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Очна (денна/ вечірня) форма	Заочна форма
1.	Теоретичні основи стилістики. Практична стилістика. Обсяг і зміст поняття «стилістика (лінгвостилістика)».	2	
2.	Функціональні стилі сучасної української літературної мови.	2	2
3	Стилістика мовних одиниць. Фоностилістика.	2	2
4	Стилістичне розшарування української лексики. Стилістичне використання багатозначності, омонімії та паронімії	2	
5	Стилістичне використання синонімії та антонімії	2	
6	Лексика іншомовного походження та її стилістичне використання. Неологізми та застаріла лексика в різних стилях	2	
7	Термінологічна лексика в різних стилях мови	2	
8	Стилістичні функції професіоналізмів, жаргонізмів та арготизмів. Розмовна, просторічна, діалектна лексика в різних стилях.	2	
9	Стилістичне використання фразеології	2	
10	Мовно-виразові засоби стилістики	2	
11	Стилістичне використання засобів словотвору	2	1
12	Морфологічні засоби стилістики	2	1
13	Стилістичні можливості синтаксису. Просте речення в стилістичному аспекті	2	
14	Стилістичні можливості складного речення	2	
15	Період та його види. Стилістичні фігури в художніх і нехудожніх текстах.	2	

7. Теми лабораторних занять

Не передбачено

8. Самостійна робота

Самостійна робота – це спланована пізнавальна, організаційно і методично направлена діяльність, яка здійснюється без прямої допомоги викладача, на досягнення результату.

Мета: розвиток творчих здібностей та активізація розумової діяльності студентів; формування в студентів потреби безперервного самостійного поповнення знань; розвиток морально-вольових зусиль.

Завдання: навчити студентів самостійно працювати з літературою; творчо сприймати навчальний матеріал і осмислювати його; сформувати навички щоденної самостійної роботи з метою одержання та узагальнення знань, умінь і навичок.

Самостійна робота студентів забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення конкретної навчальної дисципліни: основна література (підручник, конспект лекцій викладача, навчальні та методичні посібники); додаткова література (наукова, фахова, монографічна, періодична); методичні матеріали (методичні вказівки щодо виконання самостійної роботи студентів).

№ з/п	Зміст навчального матеріалу	Кількість годин	
		Очна (денна/ вечірня) форма	Заочна форма
1.	Теоретичні основи стилістики. Практична стилістика. Обсяг і зміст поняття «стилістика (лінгвостилістика)».	4	6
2.	Функціональні стилі сучасної української літературної мови.	4	6
3.	Стилістика мовних одиниць. Фоностилістика.	4	6
4.	Стилістичне розшарування української лексики. Стилістичне використання багатозначності, омонімії та паронімії	4	6
5.	Стилістичне використання синонімії та антонімії	4	6
6.	Лексика іншомовного походження та її стилістичне використання. Неологізми та застаріла лексика в різних стилях	4	6
7.	Термінологічна лексика в різних стилях мови	4	6
8.	Стилістичні функції професіоналізмів, жаргонізмів та арготизмів. Розмовна, просторічна, діалектна лексика в різних стилях.	4	6
9.	Стилістичне використання фразеології	4	6
10	Мовно-виразові засоби стилістики	4	6
11.	Стилістичне використання засобів словотвору	4	6
12.	Морфологічні засоби стилістики	4	6
13	Стилістичні можливості синтаксису. Просте речення в стилістичному аспекті	4	6
14.	Стилістичні можливості складного речення	4	6
15.	Період та його види. Стилістичні фігури в художніх і нехудожніх текстах.	4	6

9. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Індивідуальна робота має за мету поглибити знання з дисципліни «Практична стилістика української мови». Студент повинен підготувати та виголосити повідомлення на одну із запропонованих тем, продемонструвавши вміння аналізувати специфіку тестів різних жанрів, послуговуючись теоретичними знаннями з курсу практичної стилістики та навичками удосконалення й редагування текстів. Зосереджуємо увагу також на вмінні

вправно висловлювати свої думки як в усній, так і в писемній формі.
Тематика індивідуального завдання має проблемний характер.
Студент самостійно обирає тему та визначає зміст роботи, обов'язково узгоджуючи її з викладачем.
У процесі виконання індивідуального завдання студент повинен опрацювати не менше десяти літературних джерел із покликанням на використання певної інформації з них у тексті роботи.
На виконання ІНДЗ відведено 20 годин.
Регламент виступів - 10 хв.
Тематика творчих індивідуальних завдань

1. *Виписавши зі словника десять тематично об'єднаних фразеологізмів, складіть із ними невеликий за обсягом (200 слів) художній або публіцистичний текст-опис, міркування або розповідь. Доберіть відповідний заголовок.*
2. *Використовуючи мовні засоби публіцистичного й художнього стилів, напишіть невеликий за об'ємом (200 слів) нарис про свого сучасника - яскраву й неординарну особистість.*
3. *Використовуючи мовні засоби художнього (публіцистичного) стилю, напишіть сатиричну замітку до вузівської газети під заголовком: ,,Як першокурсник до іспитів готувався і що з цього вийшло".*
4. *Напишіть невеликий за обсягом (200 слів) роздум, користуючись вимогами до мови газетно-журнального підстилю, за темою: ,,Чи є потойбічне життя?"*
5. *Використовуючи мовні засоби газетно-журнального підстилю, напишіть невелику (200 слів) статтю ,,Шануймо Тараса Шевченка".*
6. *Використовуючи мовні засоби художньо-публіцистичного стилю, опишіть людину, в якої Ви мрієте взяти інтерв'ю. Цей невеличкий текст-опис (200 слів) стане початком майбутнього репортажу.*
7. *Використовуючи засоби художньої виразності, напишіть невелике оповідання (200 - 250 слів) під заголовком: ,,Діти вулиці..."*
8. *Напишіть легенду, орієнтуючись на фольклорні зразки, на одну з тем: ,,Чому вербу називають плакучою?", ,,Голубина любов", ,,Лебедина вірність", ,,Чому ведмеді взимку сплять?", ,,Скеля Чацького" в Житомирі".*
9. *Напишіть невелику (200 слів) замітку до вузівської газети (стаття аналітичного жанру, художньо-публіцистичний фейлетон, інтерв'ю - інформаційний жанр - за вибором) на тему: ,,Плагіат, або Вкрадені думки".*
10. *Уявіть, що Ви - автор фантастичного або історичного роману. Опишіть (за вибором) інтер'єр оселі давніх слов'ян або землян майбутнього століття.*
11. *Керуючись вимогами до епістолярного стилю, зробіть запис до щоденника за поточний день (використайте при цьому описи людей, предметів, простору, роздуми, розповіді - залежно від подій дня).*
12. *Користуючись мовними засобами художнього й розмовного стилів, напишіть текст гумористичної сценки-мініатюри за однією з тем: ,,Марина й Світлана збираються на дискотеку", ,,Віртуальна реальність, або Відірвись від комп'ютера", ,,Психолог прийшов до дітей", ,,Важко бути перекладачем!"*
13. *Напишіть замітку до вузівської газети під назвою: ,,Бережіть ,,собор своєї душі".*
14. *Використовуючи мовні засоби художньо-публіцистичного стилю, напишіть невеликі за обсягом (200 слів) дорожні замальовки на одну з тем: ,,Їду до рідного села", ,,Мандрую авто до Криму", ,,Мій шлях на Говерлу" тощо.*
15. *Опишіть природу Вашої батьківщини, використовуючи засоби художньої виразності (тропи).*
16. *Використовуючи мовні засоби епістолярного стилю, напишіть листа з розповіддю про своє студентське життя, адресованого подрузі, другу, рідним, учителеві тощо.*
17. *Користуючись мовними засобами ділового стилю, складіть інструкцію для учнів на*

одну з тем: „Як поводитись на воді”, „Перші дії при пожежі”, „Надання першої медичної допомоги потерпілому”, „Якщо надворі ожеледиця”, „Якщо поряд розлючений пес”.

18. Користуючись вимогами до мови публічних наукових виступів, підготуйте виступ-спростування думки попереднього доповідача, який запропонував усі запозичення замінити на українські відповідники.

19. Уявіть, що Ви - адвокат і захищаєте права Книги на існування в суспільстві поряд з електронними засобами інформації. Користуючись вимогами до юридичного підстилю ділового стилю й до мови публічного виступу, складіть текст невеликої судової промови.

20. Використовуючи мовні засоби наукового стилю, напишіть текст виступу на студентській науковій конференції на тему: „Значення практичної стилістики для формування комунікативних здібностей майбутніх практичних психологів і соціальних педагогів”.

21. Напишіть сценарій невеликого виховного заходу для школярів на одну з тем (за вибором): „Чи буває кохання вічним?”, „Природа одному матінка рідна, а другому - мачуха”, „Зустріч з улюбленим літературним героєм” [Див. посібник К.Я. Климової, П.Ф. Романюка - С. 136 - 140].

10. Методи навчання

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності (за джерелом інформації (словесні (лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція), пояснення, розповідь, бесіда); наочні (спостереження, ілюстрація, демонстрація); практичні (вправи)); за логікою передачі і сприймання навчальної інформації (індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні); за ступенем самостійності мислення (репродуктивні, пошукові, дослідницькі); за ступенем керування навчальною діяльністю (під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів)); Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності (навчальні дискусії (групове обговорення); створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуації зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо)).

11. Методи контролю

Усне опитування, виконання вправ і завдань під час практичних занять, виконання завдань для самостійної роботи, підсумкове тестування, підготовка індивідуального навчально-дослідного завдання.

12. Критерії оцінювання результатів навчання:

Загальні критерії оцінювання результатів навчання:

«5» (А) «відмінно»

Студент повністю оволодів теоретичним матеріалом, логічно і послідовно викладає його, наводить самостійно приклади і коментує їх, спроможний простежити історію питання чи мовного явища, демонструє уміння застосувати набуті знання. При відповіді студент не допускає фактичних помилок. Відповідь студента виважена і науково обґрунтована, враховує наявні в лінгвістиці погляди й підходи.

«4» (В) «добре»

Студент добре володіє навчальним матеріалом, спроможний аналізувати, узагальнювати його. Визначення мовних явищ і понять бездоганні. Фактичні помилки у відповіді відсутні. Студент демонструє вміння аналізувати матеріал, аргументуючи тези загальновідомими доказами.

«4» (С) « добре»

Студент може не лише логічно і повно викладати вивчене, але й виявляє елементарні вміння аналізувати, робити узагальнення, давати чіткі визначення, простежуються здібності змінювати логіку викладу повідомлення, аналізу власного і чужого висловлювання.

Більшість теоретичних положень підтверджуються прикладами. Фактичні помилки відсутні.

«3» (Д) *«задовільно»*

Студент здатен досить зв’язно висловлюватися, добре відтворювати матеріал. Може дати визначення; застосовує набуті знання в стандартних ситуаціях, але ще неготовий виконувати навчальні роботи, що вимагають застосування трансформаційних умінь.

«3» (E) «задовільно»

Студент відповідає приблизно половину матеріалу. Непослідовно і незв'язно відтворює зміст; губиться при необхідності навести приклади, не завжди може дати відповідь на запитання, що конкретизує його висловлення. Виклад відзначається поверховістю, недостатньою осмисленістю і логічністю, бідністю словника, значною кількістю фактичних помилок.

«2» (FX) «незадовільно»

Студент відтворює уривчастими реченнями окремі цілісні смислові фрагменти, що становить 1/3 частину загального обсягу змісту певної теми; участь студента у діалозі обмежується однією чи двома елементарними репліками, що не враховують ситуації спілкування. Студент в основному не розуміє того, про що повідомляє, сплутує мовні факти, що спричиняє до грубих фактичних помилок; не може навести приклади; допускає 8 мовленнєвих неточностей.

«2» (F) « незадовільно»

Студент епізодично відтворює теоретичний матеріал на рівні уривчастого переказування. Він в основному розуміє суть мовного явища, але не може цілісно і точно його переказати, сплутує мовні факти; не може застосувати набуті знання в елементарних стандартних ситуаціях; відповідь мовленнєво не відшліфована (допускає більше дев'яти мовленнєвих помилок).

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів за роботу на практичному занятті

Оцінка	**Критерії оцінювання навчальних досягнень**
4 бали	Оцінюється робота здобувача, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов’язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки
3 бали	Оцінюється робота здобувача, який достатньо володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому обов’язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.
2 бали	Оцінюється робота здобувача, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє знання окремих положень. Відчуває труднощі у процесі аналізу, обґрунтування та аргументації, допускає неточності та помилки.
1 бал	Оцінюється робота здобувача, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді

0 балів	Оцінюється робота здобувача, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Критерії оцінювання завдань самостійної роботи

Кількість балів за одну тему	Критерії оцінювання
2 бали	Здобувач вищої освіти виконав усі завдання самостійної роботи; форма виконання завдань повністю відповідає вимогам; результати самостійної роботи презентує вичерпно та впевнено, дає аргументовані та переконливі відповіді на уточнюючі запитання; в усному та писемному мовленні дотримується стилістичних, орфографічних та пунктуаційних правил.
1,5 бали	Здобувач вищої освіти виконав усі завдання самостійної роботи; проте форма виконання завдань лише частково відповідає вимогам; результати самостійної роботи презентує досить переконливо, проте відповіді на уточнюючі запитання невпевнені; в усному та писемному мовленні допущено стилістичні, орфографічні та пунктуаційні огріхи
1 бали	Здобувач вищої освіти виконав не усі завдання самостійної роботи; проте форма виконання завдань лише частково відповідає вимогам; допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутнім фахом; в усному та писемному мовленні допущено стилістичні, орфографічні та пунктуаційні огріхи.
0,5 бал	Здобувач вищої освіти виконав не всі завдання самостійної роботи; форма виконання завдань не відповідає вимогам; результати самостійної роботи презентує з труднощами, не може дати відповідь на уточнюючі запитання; в усному та писемному мовленні допускаються стилістичні, орфографічні та пунктуаційні помилки.
0 балів	Здобувач не виконав завдання самостійної роботи.

Критерії оцінювання індивідуального навчально-дослідного завдання

№ п/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	1
2	Складання плану ІНДЗ	1
3	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання.	5
4	Дотримання правил оформлення термінологічного стандарту.	1
5	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	1
6	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план,	1

	вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел)	
Загальна кількість балів		**10**

13. Розподіл балів, які отримують здобувачі освіти

Поточне оцінювання і самостійна робота																ІН ДЗ	Сума
ЗМ 1		ЗМ 2								ЗМ 3					С. р.		
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т5	Т6	Т7	Т8	Т9	Т10	Т11	Т12	Т13	Т14	Т15			
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	30	10	100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка в ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
75–81	C		
69–74	D	задовільно	
60–68	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Рекомендована література

Основна

1. Дудик П. С. Стилістика української мови: навч. посіб. Київ: Видавничий центр "Академія", 2005. 368 с.
2. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». URL: https ://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19.
3. Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М. Стилістика української мови: підручник. Київ: Вища шк., 2003. 462 с.
4. . Словник тропів і стилістичних фігур. / Авт.-укл. В. Ф. Святовець. Київ: ВЦ «Академія», 2011. 176 с.
5. Стилістика української мови: навч.-метод. посіб. / Упорядн: А. С. Попович, Л. М. Марчук; за ред. А. С. Попович. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2017. 172 с.

Додаткова

1. Арешенков Ю. "Стиль" як категоріальне поняття стилістичної науки. *Науковий*

вісник Чернів. ун-ту. Чернівці: Рута, 2001. Вип. 117/118: *Слов'ян. філологія*. С. 3–10.

2. Введенська Т. Стилістичний аналіз (сучасні зарубіжні методики). *Слово і час*. 2001. №9. С. 61–66.

3. Бакум З., Бойко Л. Лінгвістичний аналіз художнього тексту в навчанні української мови: фонетико- стилістичний аспект. *Українська мова і література в школі*. 2012. № 7-8. С. 25–28.

4. Бойко Н. І. Українська експресивна лексика: семантичний, лексикографічний і функціональний аспекти: монографія. Ніжин: ТОВ Аспект-Поліграф, 2005. 552 с.

5. Волковинський О. Поетика епітета: монографія. Кам'янець-Подільський: ФОП Сисин О. В., 2011. 350 с.

6. Волкогуб Г. Практична стилістика української мови: навч. посіб. Тернопіль: Підручники і посібники, 2004. 256 с.

7. Денисова С. П. Стилістика газетно-журнального тексту: тексти лекцій. Київ : КиМУ, 2004. 53 с.

8. Домбровський В. Українська стилістика і ритміка. *Українська поетика*. Дрогобич: Видавнича фірма «Відродження», 2008. 488 с.

9. Єрмоленко С. Я. Лінгвостилістика: основні поняття, напрями й методи дослідження. *Мовознавство*. 2005. № 3-4. С. 112–126.

10. Капелюшний А. О. Практична стилістика української мови: Навч. посіб. Львів : ПАІС, 2007. 400 с.

11. Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М. Стилістика української мови. Київ : Вища школа, 2003. 462 с.

12. Січкар С. А., Денисюк І. А. Технології створення комунікативних ефектів у соціальній комунікації. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. Том 34 (73) № 1 2023 Частина 2. С. 313-319. http://philol. Vernadskyjournals. In.ua /journals/ 2023/1_2023 /part_2/49.pdf.

13. Січкар С. А., Денисюк І. А. Формування мовно-комунікативної компетенції студентів нефілологічних спеціальностей із використанням інноваційних технологій. Вісник науки та освіти. № 2(20). (2024). С. 1154–1165. http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/9641/9694.

14. Січкар С. А., Денисюк І. А. Особливості використання штучного інтелекту в освіті: проблеми і перспективи. Суспільство та національні інтереси. № 7(7). (2024). С. 348–359. http://perspectives.pp.ua/index.php/sni/article/view/16273.

15. Січкар С. А., Денисюк І. А. Стилістичні особливості професійного мовлення майбутніх педагогів: роль української мови у розвитку комунікативних навичок. Педагогічна Академія: наукові записки, (14). 2025. С. 1–16. https://doi.org/10.5281/zenodo.14765291.

16. Шевченко Л. І. Стилістика української літературної мови : тексти, завдання, вправи : навч. посіб. / Л. І. Шевченко, Л. В. Шулінова. Київ : ВПЦ "Київський ун-т", 2004. 192 с.

17. Balalaieva O., Sichkar S., Zembytska M., Shapochka K., & Ababilova N. (2024). Formation of students' language competencies through the use of innovative technologies. Amazonia Investiga, 13(78), 177-193. https://doi.org/10.34069/AI/2024.78.06.15.

15. Інформаційні ресурси

2. http://www.slovnyk.net
3. http://www.wikipedia.org
5. http://www.ukrlit.vn.ua
6. http://www.ukr-in-school.eduua.net
7. http://www.nsu.ru/education/virtual/discourse.htm
8. http://www.mova.dn.ua

10. http://litopys.org.ua/links/inmovozn.htm
11. http://www.novamova.com.ua
12. http://www.mova.info
13. http://ulif.org.ua
14. http://lingvoforum.net
16. www.ukrajinistika.upol.cz/.../Stylistyka.htm

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Практичні заняття потребують від здобувачів ретельної підготовки. Готуючись, здобувач має ознайомитися з планом практичного заняття, рекомендованою літературою. Спочатку треба ознайомитися з матеріалом за темою практичного заняття, що вміщений у навчальних посібниках, законодавчих документах. Це дасть змогу скласти загальне уявлення про тему, яку виносять на заняття. Якщо з цієї теми прочитано лекцію, то корисно також ретельно опрацювати її конспект. Лише після цього розпочинається самостійна робота над вивченням першоджерел. Окрему ланку в процесі підготовки до заняття становить безпосередня підготовка виступу з того чи того питання. Здобувачеві варто привчати себе виступати не за готовим текстом, зачитуючи його, а своїми словами, користуючись лише коротким планом, розкривати питання.

Підготовка до виступу полягає в тому, щоб до кожного питання скласти короткий план з помітками, записами цитат, конкретних фактів. Такий підхід дасть змогу виробити вміння виявляти самостійність під час виступів на занятті.

Якщо здобувача поставили перед необхідністю самостійно розв'язувати завдання, це значно активізує потенції його психічної діяльності, сприяє розвиткові та становленню позитивних якостей.

Треба пам'ятати, що якість заняття, перш за все, залежить від підготовки здобувачів до нього, тому при підготовці до практичного заняття кожен здобувач повинен:

1. уважно ознайомитися з планом, який відображає зміст чергової теми заняття;
2. прочитати і продумати свої лекційні записи, які відносяться до теми практичного заняття;
3. ивчити чи законспектувати при необхідності рекомендовану літературу (додатковий матеріал);
4. скористатися при потребі консультацією викладача;
5. скласти розгорнутий план, тези чи конспект виступу з усіх питань теми заняття.

Здобувачам необхідно відвідувати кожне практичне заняття. Пропуск заняття позбавляє студента можливості усвідомити, закріпити та отримати цілісне уявлення по тій чи іншій темі. Крім того, це створює значні труднощі при підготовці до підсумкового модульного контролю.

Особливості роботи здобувача на занятті:

- переважну більшість занять буде проведено у формі інтерактивної дискусії, під час якої викладач здійснює поточний контроль якості знань здобувачів, перевіряє виконання їх завдань самостійної роботи;

- практичне заняття починається вступним словом викладача, в якому він розкриває значення теми і цілі заняття, форми і методи його проведення;
- здобувач, розкриваючи зміст того чи іншого питання теми практичного заняття, повинен пов'язувати матеріал з актуальними проблемами сучасності, розглядати педагогічні явища, наводити приклади;
- кожному здобувачеві необхідно постійно вдосконалювати навички володіння державною мовою, правильного вживання понять і термінів. Систематичні виступи на заняттях сприяють поповненню словникового запасу, а також вмінню лаконічно і точно висловлювати свої думки;
- здобувачі повинні уважно слухати виступи своїх однокурсників і оцінювати наскільки глибоко розкрите питання. Це дає можливість кожному присутньому на практичному занятті висловити свою точку зору та подолати прогалини, які мали місце у відповіді. Активна участь на заняттях прищеплює навички участі в дискусії, аналізі різних точок зору, вмінню відстоювати свою позицію;
- після закінчення виступу здобувача відбувається обговорення проблеми. При цьому викладач не тільки направляє обговорення на розкриття вузлових питань, але і дає змогу виступити усім учасникам заняття. Якщо ж доповідач чи інший виступаючий припускає явні помилки, то для виключення втрати часу викладач може його зупинити і надати слово іншому;
- проведення практичного заняття ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – проблемних завданнях, вправах, тестах для виявлення ступеня оволодіння студентами теоретичними положеннями;
- закінчується заняття заключним словом викладача, в якому аналізується ступінь розкриття теми, оцінюються всі форми участі здобувачів на практичному занятті (виступ з питання, реферат, повідомлення, доповнення, зауваження, виконання вправ і завдань, тестів тощо) та нараховуються рейтингові бали, дається завдання на наступне заняття.

Практичне заняття 1. Теоретичні основи стилістики. Практична стилістика. Вступ. Обсяг і зміст поняття «стилістика (лінгвостилістика)»

Теоретичний блок

І. Опрацювати теоретичний матеріал.

1. Теоретичні основи стилістики. Практична стилістика.
2. Обсяг і зміст поняття «стилістика (лінгвостилістика)».
3. Об'єкт і предмет практичної стилістики.
4. Стилістика мови і стилістика мовлення.
5. Стилістична норма, стилістема (стилістичні засоби), стилістичні прийоми.

6. Стилістичний аналіз мовних одиниць.
7. Етапи становлення стилістики як лінгвістичної науки і навчальної дисципліни.

II. Дати відповіді на запитання.

1. Що таке стилістика як розділ лінгвістики?
2. Чим лінгвостилістика відрізняється від інших розділів мовознавства?
3. Що виступає об'єктом і предметом вивчення практичної стилістики?
4. Яка користь практичної стилістики для професійної діяльності?
5. У чому полягає відмінність між стилістикою мови та стилістикою мовлення?
6. Дайте визначення стилістеми та наведіть приклади.
7. Як здійснюється стилістичний аналіз мовних одиниць?
8. Коли і як виникла стилістика як науковий напрям?
9. Яке значення має стилістика у сучасному мовознавстві?

Практичний блок

Вправа 1. Перефразуйте та запишіть наведене нижче висловлення у кількох стилістичних варіаціях (напр. науковий, художній, розмовний стиль, тощо). Обговоріть, як кожен варіант впливає на зміст і сприйняття речення.

Навчання ніколи не вичерпує розум. *Леонардо да Вінчі*

Вправа 2. Прочитайте та проаналізуйте наведені нижче тексти з точки зору стилістики: як застосовані стилістичні засоби впливають на читача? Чому автор обрав такий стиль викладу?

Текст 1: Оголошення

Шановні мешканці! У зв'язку з проведенням ремонтних робіт на лінії електропередач, 15 листопада з 9:00 до 17:00 буде тимчасово припинено постачання електроенергії у вашому районі. Просимо вибачення за тимчасові незручності.

Текст 2: Інтерв'ю (уривок)

Журналіст: Що мотивує вас створювати нові проекти?
Підприємець: Мене надихає бажання змінювати життя людей на краще. Кожен проект – це шанс втілити інновації, які допоможуть суспільству розвиватися. Звісно, не обходиться без труднощів, але саме виклики додають сенсу нашій

роботі.

Текст 3: Новинна стаття

Минулого тижня у столиці відкрили новий парк, що став справжнім подарунком для мешканців. Проект, реалізований у рамках програми «Зелене місто», передбачає облаштування місць для відпочинку, дитячих майданчиків та зелених алей. Відвідувачі можуть насолоджуватися прогулянками, спортивними тренуваннями і культурними заходами.

Текст 4: Оповідання (уривок)

Темні хмари поволі заповзали на небо, затуляючи останні промені сонця. Ліс наповнився тишею, яку порушував лише шелест вітру. Андрій стояв біля зламаного дерева, задумливо дивлячись у далечінь.

Вправа 3. Прочитайте текст. Проведіть стилістичний аналіз: виокреміть ключові мовні одиниці, їхню функцію та вплив на загальне враження від тексту, а також визначте, які стилістичні прийоми використовує автор.

Ранок у місті починався поступово. Золотаві промені сонця пробивалися крізь тонкий серпанок туману, що огортав вулиці, наче м'яка ковдра. На перший погляд, день обіцяв бути спокійним. Проте ритм мегаполісу диктував свої правила – натовпи людей, що поспішали на роботу, заповнювали тротуари, а автомобілі виривалися вперед, сигналячи на кожному перехресті. У цьому хаосі звуків і рухів лише невеликий сквер зберігав спокій. Там старий дуб, що вже бачив чимало поколінь, схиляв свої гілки до землі, ніби розповідав вітру про минулі дні. На лавці біля дерева сидів чоловік. Він тримав у руках пожовклий листок паперу і читав. У його очах відбивалися спогади, яких ніхто більше не знав. Навколо нього пролетіло декілька голубів, їхній змах крил розчинився у повітрі разом зі звуками сирен. Місто жило своїм життям, не помічаючи самотньої фігури на лавці.

Вправа 4. Створіть короткі монологи на одну тему (наприклад, "День студента") в різних стилях: офіційному, публіцистичному, розмовному. Після презентацій обговоріть відмінності та ефективність кожного стилю.

Практичне заняття 2. Функціональні стилі сучасної української літературної мови

Теоретичний блок

І. Опрацювати теоретичний матеріал.

1. Функціональні стилі сучасної української літературної мови. Принципи, критерії класифікації та жанрової диференціації функціональних стилів.
2. Багатство стилів сучасної української літературної мови в усній і писемній її формах.
3. Характеристика функціональних стилів: публіцистичний, розмовний, науковий, офіційно-діловий, художній, конфесійний, епістолярний.
4. Стилі експресивні (високий, низький, середній), функціональні, індивідуальні.
5. Колоритно-стилістичні різновиди мови.

II. Дати відповіді на запитання.

1. Що таке функціональний стиль і яка його роль у літературній мові? Які принципи лежать в основі класифікації функціональних стилів?
2. Які стилістичні особливості характерні для усного мовлення?
3. Які основні ознаки притаманні публіцистичному стилю?
4. Чим розмовний стиль відрізняється від інших функціональних стилів?
5. Які особливості викладу характерні для наукового стилю?
6. У чому полягає специфіка офіційно-ділового стилю?
7. Як художній стиль створює емоційний і образний вплив?
8. Які основні функції виконує конфесійний стиль?
9. У чому полягає значення епістолярного стилю?
10. Що таке експресивні стилі, і як вони поділяються на високий, середній і низький?
11. Як регіональні, соціальні чи професійні особливості впливають на колорит мовлення?

Практичний блок

Вправа 1. Визначте до яких функціональних стилів належать подані тексти, проаналізуйте їх стильові ознаки.

1. Дорога Таню, вітаю тебе з Новим роком! Хочу побажати тобі міцного здоров'я, особистого щастя та успіхів у роботі! Нехай цей рік принесе тобі багато приємних несподіванок. Нехай радісна усмішка не сходить з твого обличчя, а близькі люди тішать і цінують.

Я дуже щаслива, що ми з тобою дружимо! Бажаю тобі, люба подруго, гарного настрою та добробуту! Хай щастить!

2. Атмосфера свята відчувається дедалі ближче. Навіть погода, здається, сприяє новорічному настрою. За вікном кружляють пухнасті сніжинки, створюючи передчуття чарівного прийдешнього свята.

Таню, коли я обирала подарунок для тебе, мені хотілося подарувати тобі щось особливе. Сподіваюся, мені це вдалося та завдяки моєму подарунку ти поринеш у справжню зимову казку.

Нехай усмішка на твоєму прекрасному обличчі сяє, наче сніг під променями яскравого сонця. Щиро бажаю тобі, Таню, у Новому році здійснення мрій та щастя!

3. До настання Нового року лишилося три дні. Дорога Таню, у зв'язку зі своїм від'їздом я не зможу особисто привітати тебе в новорічну ніч, тому прийми мої вітання заздалегідь.

Однак насамперед я хочу підбити підсумок року, що минає. Тобі вдалося досягти великого успіху у проєкті, над яким наша команда працювала протягом року. Саме завдяки твоїм ідеям він став цікавим та корисним. Ти досягла неабиякого професійного зростання. Вся наша команда пишається твоїми особистими досягненнями.

Бажаю тобі, Таню, подальших успіхів у роботі та швидкого просування кар'єрними сходами! З прийдешнім Новим роком!

4. Шановна Тетяно Сергіївно! Компанія «Едельвейс» вітає Вас із Новим роком. Ми цінуємо ваш професіоналізм, відповідальність та старанність.

Як новорічний подарунок Вам надається путівка до санаторію «Моршинський» коштом компанії та грошова премія у сумі трьох тисяч гривень. Бажаємо щастя Вам та Вашій родині.

З повагою, директор компанії «Едельвейс».

5. Відзначати настання нового року першого січня розпочали у сорок шостому році до нашої ери. Це запровадив римський імператор Юлій Цезар. З того часу Новий рік у цей день святкується щороку.

За східним календарем 2022 рік триватиме під егідою Чорного (Блакитного) Водяного Тигра. Цього звіра вважають символом змін та оновлення життя. Також тигр уособлює собою амбіції, конкурентоздатність та стрімкий рух уперед.

Тетяно Сергіївно, нехай цей рік принесе Вам лише приємні й радісні зміни у житті. Бажаю Вам кар'єрного зльоту, адже Ви, як яскрава особистість та професіонал своєї справи, гідні обійняти керівну посаду. З Новим 2022 роком!

Вправа 2. Прочитайте поданий уривок, виділіть науково-професійну лексику, з'ясуйте їх значення. Перефразуйте та презентуйте текст у розмовному стилі.

Горицвіт весняний

Горицвіт весняний – багаторічна трав'яниста рослина з родини жовтецевих; 50-60 см заввишки, з темно-бурим, дещо галузистим коренем, з якого виростають кілька стебел, деякі з них не квітконосні. Стебла біля основи вкриті бурими листочками у вигляді луски. Стеблові листки чергові, напівоголені, сидячі, п'ятипальчастороздільні: дві нижні ділянки коротші, перисті, верхні – три-, двоперисті, частки їх вузькі, лінійні, голі, цілі. ... Основними діючими речовинами трави горицвіту весняного є: адонітоксин, цимарин, сапоніни, адомідозид, адонідолова кислота та ін.

Вправа 3. Прочитайте текст. Відредагуйте його, дотримуючись високого або навпавки — низького експресивного стилю.

Гарний місяць — грудень. Гарний тим, що рік добігає кінця, але однаково є ще трошки часу, аби встигнути дещо зробити. Перед самими новорічними святами голова вже забита думками про річні звіти та подарунки, але початок грудня заскочує нас в досить непоганому настрої. Організми наші ще навітамінізовані осінніми овочами, годинник перевели на годину назад, і завдяки цьому ми можемо довше спати, ще не надто холодно надворі, нас не валить з ніг грип, хтось придбав собі нову шубку і чекає нагоди її одягнути, дітлахи з радістю зішкрібають рукавичками з асфальту тоненький шар першого снігу і намагаються ліпити з нього сніжки, песики гуляють у смішних курточках з помпончиками, і лише я стою і дивлюсь на це все сумними очима і зітхаю. Зітхаю, бо все це чудово лише тоді, коли на колесах твоєї машини на початку грудня нормальна зимова гума...

Практичне заняття 3. Стилістика мовних одиниць. Фоностилістика
Теоретичний блок

І. Опрацювати теоретичний матеріал.

1. Фоностилістика.
2. Експресивні можливості звуків української мови.
3. Звукосимволізм. Ономатопея.
4. Звукові повтори (анафора, епіфора, алітерація, асонанс, логогриф тощо) і їхнє стилістичне використання. Приклади з української художньої літератури, які ілюструють звукопис.

ІІ. Дати відповіді на запитання.

1. Що таке фоностилістика, і яке місце вона займає у стилістичних дослідженнях?

2. Як комбінація голосних і приголосних впливає на сприйняття тексту?
3. Що таке звукосимволізм, і як він виявляється в українській мові?
4. Як звукові повтори впливають на ритм та мелодику художнього тексту?
5. Що таке логогриф, і яку функцію він виконує?
6. Як звуковий склад допомагає передати настрій або підсилити емоційний ефект у літературному творі?

Практичний блок

Вправа 1. Прочитайте слова з яскраво вираженим експресивним звучанням: "шурхіт", "дзвін", "буря". Опишіть емоційний настрій, який створюють ці слова. Утворіть невелике речення, в якій звуки передають певну атмосферу (наприклад, тривожність, радість, сум).

Вправа 2. Уявіть звуки природи, наприклад: шум дощу, спів птахів, рев бурі, тощо. Підберіть ономатопеї, які відповідають цим звукам. Створіть поетичний або прозовий уривок, використовуючи ці ономатопеї.

Вправа 3. Напишіть невеликий вірш (4–6 рядків), використовуючи один зі звукових прийомів:

- Алітерація (повторення приголосних).
- Асонанс (повторення голосних).
- Анафора (повторення на початку рядків).
- Епіфора (повторення наприкінці рядків).

Продекламуйте свій вірш, а решта студентів мають визначити використаний прийом.

Практичне заняття 4. Стилістичне розшарування української лексики. Стилістичне використання багатозначності, омонімії та паронімії

Теоретичний блок

І. Опрацювати теоретичний матеріал.

1. Диференціація лексики української мови за стилістичними ознаками.
2. Багатозначність та омонімія (зіставна характеристика).
3. Стилістичне використання багатозначності та омонімії.
4. Шляхи виникнення омонімів у мові.
5. Повна та часткова омонімія.
6. Омоніми в офіційно-діловому й науковому стилях.
7. Паронімія як лексичне й стилістичне явище. Паронімія як вада тексту.

ІІ. Дати відповіді на запитання.

1. Які основні стилістичні ознаки відрізняють лексику одного функціонального стилю від іншого?
2. У чому полягає різниця між багатозначністю та омонімією?
3. Як багатозначність може використовуватися для створення образності у художньому тексті?
4. Які основні причини виникнення омонімів у мові?
5. Чим відрізняються повні омоніми від часткових?
6. Чому омоніми можуть ускладнювати розуміння тексту в наукових та офіційно-ділових документах?
7. Як уникати омонімії під час створення офіційно-ділових текстів?
8. Що таке пароніми, і чим вони відрізняються від омонімів?
9. Які поради можна дати для уникнення паронімії як мовної вади?

Практичний блок

Вправа 1. Заповніть таблицю, розподіляючи слова за групами.

Лексика за співвідношенням зі стилем.

Міжстильова	Співвідносна з певним стилем				
	Наукова	Суспільно-політична	Виробничо-професійна	Офіційно-ділова	Розмовна

Заява, жоден, орфографія, пріоритет, справедливість, акт, крутій, ухвала, пікетування, Конгрес демократичних сил України, ін'єкція, коледж, інтеграція, абітурієнт, категорія, дидактика, посвідчення, комизитися, статус без'ядерної держави, роботяга, крапельниця, інноваційний, протокол, батько, замакітрилося, сектор, кількадесят, якісно, доказовість, писака, пунктуальність, класифікація, доводити до відома, старенький, націоналізм, ратифікувати.

Вправа 2. Введіть у речення слова-омоніми та багатозначні слова. Визначте, які з них є словами-омонімами, а які – багатозначними словами.

Гусениця, лінія, чистий, вузол, світ, перо, піднімати, корінь.

Вправа 3. З'ясуйте етимологію наведених нижче омонімів.

Балка, деркач, ключ, коса, міна, наряд, порох, рукав, стан, чайка.

Практичне заняття 5. Стилістичне використання синонімії та антонімії

Теоретичний блок

І. Опрацювати теоретичний матеріал.

1. Типи синонімів. Синоніми ідеографічні та стилістичні. Синоніми загальномовні та контекстуальні.
2. Синоніми в стилістичному аспекті. Можливості цього розряду лексики в різних стилях мови.
3. Евфемізми, перифрази та інші стилістичні фігури, що будуються на основі синонімії.
4. Антонімія як лексичне та стилістичне явище. Антоніми загальномовні та контекстуальні.
5. Антитеза, епітет-оксиморон та інші стилістичні фігури, що будуються на основі антонімії.

II. Дати відповіді на запитання.

1. Що таке синоніми? Які основні типи синонімів ви знаєте?
2. Чим відрізняються ідеографічні та стилістичні синоніми? Наведіть приклади.
3. Як можна визначити загальномовні та контекстуальні синоніми? Яка їхня функція?
4. Як стилістичні синоніми впливають на емоційно-експресивне забарвлення тексту?
5. Чи є обмеження у використанні стилістичних синонімів в офіційно-діловому стилі? Поясніть.
6. Що таке евфемізми? У яких випадках вони використовуються?
7. Наведіть приклади перифразів та поясніть їхнє стилістичне значення.
8. Що таке антоніми? Як вони класифікуються?
9. У яких стилях мови частіше використовуються антоніми? Наведіть приклади.
10. Що таке антитеза? Яка її роль у тексті?
11. Наведіть приклади епітетів-оксиморонів. Як вони змінюють сприйняття тексту?
12. Які ще стилістичні фігури будуються на основі антонімії?

Практичний блок

Вправа 1. Визначте стильову приналежність та стилістичне забарвлення слів у наведених синонімічних рядах. Виділені шрифтом стилістично виразні слова введіть у речення.

Абсурд, нісенітниця, **безглуздя**; бій, битва, **баталія**, січа, брань; ворог, недруг, супротивник, враг, **супостат**; жіноцтво, жінки, **жінота**.

Вправа 2. Прочитайте текст. Визначте синоніми та способи їх уведення у текст. Установіть мету уживання синонімів відповідно до стилю мовлення.

І. 1. Від чого залежить урожай? Насамперед від тієї землі, на якій сіють. «Землею-годувальницею» називають ґрунт. Ґрунт є одним із головних природних ресурсів. Завдяки основній його властивості – родючості – колосяться ниви, цвітуть сади, плодоносять виноградники. В. Докучаєв писав, наприклад, про чорнозем, що завдяки своїй родючості він дорожчий за кам'яне вугілля, нафту, золото. Це і зобов'язує нас всіляко оберігати ґрунт, за що він віддячує високими врожаями (В. Жадан).

2. Семасіологія – наука, що вивчає значення (семантику) мовних одиниць. Флексія (закінчення) (від лат. flexio – згинання, перехід) – афікс, який знаходиться в кінці слова, є змінною частиною слова, що додається до основи слова і виражає синтаксичні відношення між словами у словосполученні й реченні. Вона виражає значення роду, числа, відмінка й особи (Із посібника).

ІІ. Сили твої можуть бути слабкими і обмеженими, але якщо ти вмієш владарювати над фізичними силами своїм духом, волею, прагненнями, – ти будеш непереможний і непохильний. Людина – це воля людська, воля до перемоги над труднощами і складними, часом драматичними ситуаціями. Виховуй у собі з малих років вольову спрямованість, стійкість і витримку. Не впадай у відчай і смуток. Будь володарем своїх прагнень, пристрастей, бажань, почуттів, настроїв, захоплень. Сила волі перетворює іскру фізичних сил у могутнє полум'я, слабкість гасить вогонь фізичних сил, і вони перетворюються в холодний попіл. Мужність – це справжня краса духу і тіла, переконань, вчинків. Мужність робить людину могутньою і доброю, сильною і ласкавою (В. Сухомлинський).

ІІІ. У час світань погожих – світанкова

І вечорова – вечором.

В жнива – Вона зоветься зерниця, житянка,

У темну ніч – стожарниця вона,

Над росами – то росянка, ясиня,

Провісниця, віщунка – у біді,

В людському коханні – вірниця...

(А. Малишко)

Вправа 3. Доберіть до поданих слів евфемізми або перифрази. З якою метою вони вживаються у мовленні?

Брехати, куріння, померти, божевільний, старий, дурний, алкоголь, наркоманія, СНІД.

Вправа 4. Розмежуйте антитезу, антонімічну іронію, оксиморон. 1. Багатий! Куди не кинь, то все латкою наверх (Н. тв.). 2. Одно крило – моя любов, на другому – моя ненависть. Щоб дух двокрилля не сколов, в мені живуть – і гнів, і радість. 3. В мені живе, в мені не спить жорстоке милосердя (З тв. М. Сингаївський). 4. Добрий баранчик – та пововчому виє (Н. тв.). 5. Ви чуєте, як всюди дзвонить тиша… (І. Драч).

Практичне заняття 6. Лексика іншомовного походження та її стилістичне використання. Неологізми та застаріла лексика в різних стилях

Теоретичний блок

І. Опрацювати теоретичний матеріал.

1. Групи лексики сучасної української мови за походженням.
2. Інтернаціоналізми, запозичення, власне іншомовні слова, екзотизми, варваризми та їх стилістичні можливості.
3. Старослов'янізми в сучасній українській мові.
4. Критерії використання лексики іншомовного походження.
5. Неологізми загальномовні й авторські. Причини появи, способи творення та стилістичні можливості.
6. Оказіоналізми в засобах масової інформації.
7. Стилістичне використання застарілої лексики. Історизми й архаїзми в мові ЗМІ.

ІІ. Дати відповіді на запитання.

1. На які групи поділяється лексика сучасної української мови за походженням?
2. У чому полягає стилістична функція інтернаціоналізмів у наукових текстах?
3. Яка роль екзотизмів у художніх творах?
4. У яких стилях мови найчастіше зустрічаються старослов'янізми?
5. Які основні критерії визначають доцільність використання іншомовної лексики в текстах?
6. Які основні причини появи неологізмів у мові?
7. У чому полягає різниця між загальномовними та авторськими неологізмами?
8. Що таке оказіоналізми? Як вони виникають?
9. У яких випадках використання застарілої лексики є стилістично доцільним?

Практичний блок

Вправа 1. Прочитайте усмішку Ф. Лузана. Поясніть, з якою метою використовує автор твору слова іншомовного походження та з'ясуйте їхні значення. Визначте сферу застосування запозичень і можливість заміни на власне українські слова.

Добрий день, Поліно Платонівно!

Не знайшовши консенсусу, ти незначну конфронтацію так близько прийняла до серця, що навіть не погодилася на деякий консорціум і вирішила припинити наші стосунки. Я ще раз офіційно заявляю, що ніякої альтернативної тобі особи у мене немає. В тому, що часто приходив пізно, винуваті брифінги, бо я маю високий рейтинг і мені доручали їх проводити. Сподіваюсь, ти все добре обміркуєш, прийдеш до конверсії і, незважаючи на плюралізм наших думок, повернешся, і в нас з'явиться повна консолідація. Все буде о'кей. Чекаю.

Кирило.

Високоповажний пане Кирюхо!

Не звинувачуй мене в популізмі. У нас з тобою ніколи не було адекватного погляду на речі, як і єдиної концепції. Тому й виникали різні колізії. Ти хвастаєшся своїм рейтингом, а я також не в тім'я бита і маю непоганий імідж. Будучи байдужим, ти ніколи не робив мені презентів, а я по відношенню до тебе не вдавалася до рекету. Тобі як менеджеру твій офіс дорожчий від домашнього затишку... Ти згорда дивишся на електорат, хоч саме від нього й залежиш. Свій менеджмент ти ставиш вище за все, і я підозрюю, чи не замішаний ти в корупції? Вважаю, шо маркетинг, яким ти нібито займаєшся, то фікція. У наших відносинах наступила повна стагнація, і тому я вирішила поставити крапку. P. S. Поки не завершаться ринкові реформи, і не виберемося з економічної та фінансової кризи, житиму в селі, у своїх батьків. Такий у мене менталітет.

Поліна.

Вправа 2. Доберіть лексичні дублети до слів іншомовного походження. В яких стилях можуть уживатися ці слова? Введіть виділені слова у речення.

Асиміляція, біографія, **вояж**, гіпербола, декламувати, дефект, дискутувати, легальний, лексичний, **локальний**, моносемія, оратор, орфографія, полісемія, прогрес, симптом, флора, **хронічний**, хронологічний, екстрений.

Вправа 3. Визначте різновиди іншомовної лексики у наведених текстах та їх функціонально-стилістичне призначення.

1. «Тайд» – жодних проблем (Рекламне мовлення). 2. Якесь «нове покоління» хай вибирає PEPSI, хай вибирає, що хоче. А я вибираю Гонту (П. Вольвач). 3. Зеленим і синім весь день чарувала Зрадлива омана – фата моргана (Л. Забашта). 4. – Калі ласка! – мовлять білоруси. – Будьте ласка! – щиро відповім (М. Сингаївський). 5. «Салям алейкум!» – значить «Мир вам!» Салям тобі, Узбекистане! Хай це чудове привітання Вселюдським від сьогодні стане. 6. Я зустрічаюся з послами, І чешу поанглійські yes, Тут ходять дами в хутрі з лами, Я поміж ними – бідний пес. За антологію дістану Міністра poctu, а не гріш, – За що ж піти до ресторану І з'їсти дуже добрий fish? (Pocta – тут подяка словацькою мовою). 7. Як Гамлет, я ходжу поміж гробами, Святих могил питаюся в журбі: Чи далі жити з темними рабами, Чи геть піти – to be or not to be? (Паралель із героєм Шекспірівської драми, Гамлетом). 8. Литво, – шепчу я, – laba diena! До тебе в світанковий час Приходить молодий Тарас, Бо для свободи ти рожденна! (Привітання «Добрий день!» литовською мовою). 9. Хашім на сітарі індійському грає – І сходять на землю боги, Вкривається колосом поле безкрає, Щось Брахма навколішки Крішну благає, Завмер подивований люд навкруги (З тв. Д. Павличка). 10. Але коли до цього додати і те, що цій людині бабусин кіт намуркотів якусь «заозерну» казку – то матимемо «зреліще» остаточно «умілітельноє» (М. Хвильовий). 11. Хароша штука, ета кобура. Всі добровільно підуть до вольєри. Хрущов – ура! І не Хрущов – ура! А головне – да здравствует кар'єра! 12. Гроза погримувала грізно, були ми з нею тет-а-тет (З тв. Л. Костенко).

Вправа 4. З'ясуйте за допомогою «Словника іншомовних слів» значення наведених назв осіб. Визначте наявність власне українських синонімів до цих лексем. У чому полягає відмінність стилістики їх уживання?

Авторитет, агент, адвокат, аналітик, арбітр, аташе, банкір, бізнесмен, брокер, бюрократ, гарант, депутат, дилер, емігрант, іммігрант, інспектор, інсайдер, клерк, лідер, лобіст, менеджер, мер, оптант, персона грата, персона нон грата, спікер, юрисконсульт.

Практичне заняття 7. Термінологічна лексика в різних стилях мови

Теоретичний блок

І. Опрацювати теоретичний матеріал.

1. Термінологія як компонент української лексики.
2. Характеристика термінів та вимоги до них.
3. Способи введення термінів у тексти різного призначення.
4. Роль термінів у науковому та інших стилях мови.
5. Особливості використання термінів у мові ЗМІ.

ІІ. Дати відповіді на запитання.

1. Що таке термінологія?
2. Які основні ознаки термінів?
3. Якими є основні вимоги до термінів?
4. Як правильно ввести новий термін у текст?
5. Чому в текстах різного стилю способи введення термінів можуть відрізнятися?
6. Які прийоми використовуються для пояснення термінів у текстах?
7. Як журналісти адаптують терміни для широкого кола читачів?
8. Наведіть приклади термінів, які змінили своє значення у мові ЗМІ.

Практичний блок

Вправа 1. Прочитайте тексти, які належать до різних стилів. Проаналізуйте, як у кожному з уривків вводяться терміни (з дефініціями чи без них). Порівняйте, як вимоги до точності, зрозумілості й доступності термінів реалізуються у кожному стилі.

Науковий *стиль*
“Когнітивні процеси – це ментальні функції, які забезпечують сприйняття, обробку, збереження та використання інформації. До когнітивних процесів належать увага, пам’ять, мислення, мовлення і уява. Наприклад, увага як когнітивний процес визначає здатність людини фокусуватися на певній інформації в конкретний момент часу.”

Офіційно-діловий *стиль*
“Усі працівники повинні пройти інструктаж з охорони праці відповідно до стандартів ISO 45001. Інструктаж включає ознайомлення з термінами, такими як "небезпечний фактор" (будь-який чинник, що може завдати шкоди здоров’ю чи життю) і "ризик" (ймовірність виникнення небажаних подій).”

Публіцистичний *стиль*
“Згідно з останніми дослідженнями, понад 70% людей використовують смартфони як основний інструмент для обробки інформації. Смартфони – це багатофункціональні пристрої, які об'єднують у собі телефон, комп’ютер і фотоапарат. Це дозволяє їм заміняти цілий набір гаджетів.”

Вправа 2. Прочитайте текст. Відредагуйте, ввівши в речення пояснення невідомих термінів.

Функціональна стилістика (стилістика мовлення) – вивчає використання стилістичних засобів у суспільній чи індивідуальній мовній практиці. Як вчення про систему функціональних стилів та підстилів й мовні засоби, які їх створюють, зосереджує увагу на виробленні критеріїв виділення та взаємодії стилів, виявленні їх диференційних ознак, визначає стильові домінанти кожного з них, закономірності внутрішньої структури, описує сукупність

стилістично маркованих і стилістично нейтральних мовних елементів, властивих кожному зі стилів. Досліджує також взаємозв'язок усного і писемного мовлення, вивчає питання ритмомелодики, різновидів інтонації. Описи функціональних стилів передбачають розробку теорії стилістичних функцій, стилістичних значень, забарвлень мовних одиниць відповідно до контексту. У завдання функціональної стилістики входить розкриття специфіки відбору, принципів організації та вживання лексичних, морфологічних, синтаксичних та інших засобів у межах певного функціонального стилю. Вирізняється стилістика художнього мовлення, офіційно-ділового, наукового, публіцистичного, конфесійного тощо.

Вправа 3. Укладіть словник основних фоностилістичних термінів.

Практичне заняття 8. Стилістичні функції професіоналізмів, жаргонізмів та арготизмів. Розмовна, просторічна, діалектна лексика в різних стилях

Теоретичний блок

І. Опрацювати теоретичний матеріал.

1. Професіоналізми, їх типи, способи творення, можливості використання.
2. Жаргонізми й арготизми (зіставна характеристика), можливості вживання в окремих функціональних стилях.
3. Порівняльна характеристика розмовної та просторічної лексики. Її стилістичне використання.
4. Діалектизми в номінативній та стилістичній функції.
5. Межі використання розмовних, просторічних та діалектних елементів у літературній мові, зокрема в засобах масової інформації.

ІІ. Дати відповіді на запитання.

1. Що таке професіоналізми? У чому їх відмінність від термінів?
2. У яких стилях мови можливе використання професіоналізмів? Які функції вони виконують?
3. У чому полягає різниця між жаргонізмами та арготизмами?
4. Які стилістичні функції можуть виконувати жаргонізми в текстах художньої літератури чи публіцистики?
5. Яке значення розмовної лексики для створення певного стилістичного ефекту?
6. Що таке діалектизми? Які основні типи діалектизмів виділяють у лінгвістиці?
7. Які ризики виникають у разі надмірного використання просторіччя чи діалектизмів у ЗМІ?

8. Як забезпечити збалансоване використання цих елементів у публіцистиці або художньому тексті?

Практичний блок

Вправа 1. Прочитайте текст. Знайдіть професіоналізми та з'ясуйте їхнє значення.

Сьогодні на світанку ми вийшли з порту, де ще тихо відлунювали крики чайок і стукання молотів із верфі. Капітан, тримаючи в руці компас, спокійно віддав команду "віддати швартови". Матроси, які вже звикли до чітких наказів, миттєво взялися за справу: відв’язали кінці і обережно випустили судно в спокійні води затоки. Боцман, оглянувши палубу, наказав перевірити такелаж і снасті, щоб переконатися, що вітрила готові до підйому.

На камбузі кухар із запалом готував гарячий пайок для вахти. Запах гарячого борщу і свіжого хліба розносився по судну, піднімаючи настрій екіпажу перед важким днем. Тим часом штурман уважно вивчав карту, прокладаючи курс через фарватер, а стерновий зосереджено тримав штурвал, чітко виконуючи команди.

На горизонті вже виднілися темні хмари — ознака наближення бурі. Капітан підняв підзорну трубу, уважно оглядаючи небокрай. Вітер почав посилюватися, і хвилі ставали все більшими. "Підготуватися до рифування вітрил!" — пролунала команда. Матроси швидко піднялися на реї, вправно склавши зайвий парус. Судно повільно почало розгойдуватися, але кожен на борту знав свою справу і тримався впевнено.

Шквал дійшов до нас ближче до полудня. Вітри кричали в снастях, а хвилі з гуркотом накочувалися на борт. Але екіпаж не втрачав контролю. Стерновий вправно оминав найнебезпечніші ділянки, а капітан постійно перевіряв стан корабля. Раптовий тріск вітрила змусив боцмана швидко відправити двох матросів усувати пошкодження. Вони працювали злагоджено, незважаючи на те, що руки ковзали на мокрих канатах.

Коли шквал почав стихати, на обрії з’явилася смуга чистого неба. Сонце повільно ховалося за горизонтом, занурюючи нас у темряву. Вахтовий на марсі зняв бінокль і повідомив про далеке судно, яке йшло паралельним курсом. Ми попрямували до спокійнішої зони, де море ставало гладкішим, а вітер втратив силу.

На палубі запанувала спокійна тиша. Здавалося, що навіть корабель дихає легше після пережитого шторму. Капітан закінчив свій обхід, задоволено кивнувши: "Добра робота, екіпаж. Тримайте курс!"

Вправа 2. Прочитайте та порівняйте два тексти. Знайдіть слова, які належать до жаргонізмів або арготизмів. Поясніть значення цих слів та визначте, до якої групи вони належать (жаргонізми чи арготизми). Обговоріть, як використання цих слів впливає на стиль тексту. Зробіть висновок про доречність вживання таких слів у текстах певних стилів.

І. Це все було просто до дрібниць: і я, і заспаний ранок, і сивий степ. Я пам'ятаю хороше тільки ранок: заплаканий у росах, молодий і трохи засоромлений сонцем, що смутне купалося у стрижні. — Ну, ну... вже й цілуватися лізе! — Кажу це до сонця, бо воно безцеремонно грається волосинками на моїй нозі, любовно оглядає забрьохану колошу на штанях і сміється з мене крильцями бджіл: «Дізік, дізік…». — Дізік?! — Я починаю сердитись, бо що таке «дізік»? Дізік — страшне для мене слово, бо воно нагадує мені про дійсність — раз, а друге — в нашій революційній термінології це є дезертир, а я, товариші, саме до них і належав!

Г. Косинка, «В житах»

ІІ. Розказував, як він попав раз на вечорниці… А там самі *терпелюки[1] та каравони[2]. Покургав[3] я їм, що знав, іду вже з хати, коли якась жінка й обзивається: «Чи не дати вам, діду, мукиці?» Оце, думаю, клево[4]! Годі сухмаї кусмарити[5], хоч ставреників накурляю[6] .

Г. Хоткевич, «Сліпець»

Вправа 3. Складіть та запишіть невеликий словничок лексичних одиниць молодіжного сленгу.

*Лірницьке арго: [1]парубки; [2]дівчата; [3]погрaв; [4]добре; [5]сухарі гризти; [6]вареників наварю.

Практичне заняття 9. Стилістичне використання фразеології

Теоретичний блок

І. Опрацювати теоретичний матеріал.

1. Типи фразеологічних одиниць за способом з’єднання компонентів.
2. Фразеологічні звороти за їх походженням та зв’язками.
3. Використання фразеологізмів у різних стилях мови. Контамінація фразеологізмів.
4. Особливості відтворення фразеологічних зворотів у перекладах з однієї мови на іншу.
5. Номінативні функції фразеологізмів. Експресивно-емоційна роль фразеологізмів.

II. Дати відповіді на запитання.

1. Що таке фразеологічна одиниця? Які існують типи фразеологічних одиниць за способом з’єднання їх компонентів?
2. Як класифікуються фразеологічні звороти за їх походженням? Наведіть приклади.
3. Які стилістичні особливості фразеологізмів у різних функціональних стилях мови?
4. Що таке контамінація фразеологізмів? Які приклади цього явища ви можете навести?
5. Як фразеологізми відтворюються у перекладах з однієї мови на іншу? Які труднощі виникають при цьому?
6. У чому полягає номінативна функція фразеологічних зворотів? Як вони виконують експресивно-емоційну роль у мовленні?
7. Як фразеологізми можуть сприяти художній виразності тексту?
8. Наведіть приклади фразеологічних зворотів, які зазнали змін у сучасній мові, та поясніть, як це вплинуло на їх значення та функції.

Практичний блок

Вправа 1.

Випишіть виділені словосполучення, розподіливши їх на дві групи: 1) вільні синтаксичні і 2) фразеологічні звороти. З'ясуйте, за якими ознаками вони розрізняються. Окремо виділіть прислів’я, що формально дорівнюються реченню.

1. Антоша за словами у кишеню не ліз. 2. Слухайте, Гран, не напускайте туману, як казала мені моя покійна мама. 3. Ця ідея фікс прийшла до нього, як приходить у дім непрохана гостя: нежданo, негадано. 4. – А Стратон Стратонович завжди все правильне каже,– лив мед у вуха Ховрашкевичу. 5. Благоуханний мовчав, як карась під кригою. 6. Один усе життя мріє «вибитися в люди», інший – зажити слави, нічого не зробивши для цього, третій – обійняти солідну посаду, четвертий – красуню-жінку. 7. – Я щиро вдячний, що ви за такий короткий час спілкування зі мною зуміли так швидко скласти про мене думку. 8. Найчастіше мене вчили приказками: «покірливе телятко дві матки ссе; не все перескакуй, а інде й лізь; береженого бог береже...» (З те. О. Чорногуза).

Вправа 2. Замість поданих слів і словосполучень запишіть синонімічні їм фразеологічні звороти.

Швидко втекти, говорити попусту, соромитися, здивуватися, старанно працювати, ніяковіти, дуже повільно, не задумуючись (щось зробити), готовий

заплакати, зазнати поразки, суворо покарати, дбайливо доглядати, рівний (стрункий), майстер своєї справи, щосили, провчити, відкласти справу, втрачати авторитет, просити пощади, піти, не вибираючи дороги, дуже вродливий, ніякий не родич.

Вправа 3. Запишіть по 10-15 фразеологічних зворотів з опорними словами голова, рука, сім.

Практичне заняття 10. Мовно-виразові засоби стилістики

Теоретичний блок

І. Опрацювати теоретичний матеріал.

1. Формування стилістичних засобів словесної виразності.
2. Поняття тропів. Епітет. Граматичне вираження епітетів. Кольористичні епітети в художньому тексті.
3. Порівняння, його види та способи вираження. Використання порівнянь у текстах різних стилів.
4. Метафора в художніх і нехудожніх текстах.
5. Інші мовновиразові засоби стилістики.

ІІ. Дати відповіді на запитання.

1. Що таке стилістичні засоби словесної виразності? Які їх основні функції у текстах різних стилів?
2. Дайте визначення тропів. Які види тропів ви знаєте?
3. Що таке епітет? Які граматичні форми можуть мати епітети?
4. Що таке порівняння? Які існують види порівнянь?
5. Як порівняння виражаються у текстах різних стилів? Наведіть приклади.
6. Що таке метафора? Чим метафора в художніх текстах відрізняється від метафори в нехудожніх текстах?
7. Як інші мовновиразові засоби стилістики (наприклад, метонімія, синекдоха, гіпербола) впливають на емоційність і виразність тексту?
8. Чому стилістичні засоби словесної виразності є важливими для формування індивідуального авторського стилю?
9. Наведіть приклади тропів з української художньої літератури та поясніть їх вплив на загальне враження від тексту.

Практичний блок

Вправа 1. У поданих реченнях підкресліть слова-епітети, визначте їх лексико-семантичну та граматичну віднесеність. В чому полягає їх образність?

1. Україно, Не зміряти і віками Вроду твою журавлину. Не обезличити навіть снігами Мову твою тополину (А. Демиденко). 2. Й песимісти дрімучі гадають, що сплять собі голі діброви, Й непробудні дуби-сивоброви, Й ті берізоньки не закосичені, ще й безтрепетно тихі осиченьки (І. Муратов). 3. Гей, ти, степ широколаний, Мій килиме сріблотканий! Розпростерся ти широко... (І. Манжура). 4. Ох, як же тяжко тим шляхом ходити, широким, битим, курявою вкритим... (Л. Українка). 5. Ой чому ти не літаєш, орле сивокрилий? Ой чому ти не гуляєш, хлопче чорнобривий? (С. Руданський). 6. Помережав вечір кучерявий Льодяними ґратами вікно (І. Драй-Хмара). 7. Устають світанки карі, Мати моя, мати, Устають рожеві хмари, Де тебе шукати? (А. Малишко). 8. Літо збігло, як день, і з невлежаного туману вийшов синьоокий, золоточубий вересень. 9. Принадно вмлівають на сонці підкучерявлені верби (З творів М. Стельмаха). 10. Я пролісок синьоокий весною зірву. 11. Журно хиляться тополі (З тв. В. Сосюри).

Вправа 2. Складіть речення з поданими словами, в яких би вони виступали у ролі простих означень та художніх (епітетів).

Білокрилий, смутний, щедрий, рожевий, молодик.

Вправа 3. Виділіть метафори (персоніфікації) в поданих реченнях. Усно поясніть, що лежить в основі перенесення відповідних назв. Яка їх стилістична функція?

1. Осока полоскала у воді зелені ножі (Г. Тютюнник). 2. Ясне сонечко усміхається, жито силоньки набирається (Н. тв.). 3. На розгорнену книгу снігів опустився вечір (М. Стельмах). 4. ...Україно моя у кипінні вишневих світань... (Р. Лубківський). 5. Десь на дні мого серця Заплела дивну казку любов (П. Тичина). 6. Чорна нічка навшпиньки 162 підійшла До вікна – і зупинила крок (Б. Степанюк). 7. Та голос мій здригне і щемний морок зволожить раптом колосковість вій (В. Базилевський). 8. Ходить вітер яром та горою, Плачуть трави, тужать під косою (М. Рильський). 9. Хмарин хустина на обличчі неба (Б.-І. Антонич). 10. Вітер з гаєм розмовляє, шепче з осокою. 11. Нехай ще раз усміхнеться серце на чужині (З тв. Т. Шевченка). 12. Люблю весну, коли плюскочуть ріки, коли рида од щастя соловей і заглядає сонце під повіки у тишині задуманих алей. Люблю, коли блукає місяць в травах, хатини білить променем своїм і п'є тепло ночей ласкавих. 13. Васильки у полі, васильки у полі, а у тебе, мила, васильки з-під вій... (З тв. В. Сосюра). 14. ...дівчата Виходять з моря пшениці. 15. Лекала шляхів п'ють бензиновий мед (З тв. І. Драча).

Вправа 4. Складіть художній опис літнього (зимового) вечора, продуктивно використовуючи образні засоби мовлення (епітети, метафори, порівняння).

Практичне заняття 11. Стилістичне використання засобів словотвору

Теоретичний блок

І. Опрацювати теоретичний матеріал.

1. Афіксація з лексичного та стилістичного погляду.
2. Словоскладання й основоскладання в художніх, нехудожніх та фольклорних текстах.
3. Виражальні та емоційно-експресивні властивості словотвору.

ІІ. Дати відповіді на запитання.

1. Що таке афіксація? Які види афіксів використовуються в українській мові?
2. У чому полягає стилістична роль префіксів і суфіксів у текстах різних стилів?
3. Як афіксація впливає на емоційно-експресивне забарвлення слова?
4. Що таке словоскладання? Чим воно відрізняється від основоскладання?
5. У яких стилях мовлення найчастіше зустрічається словоскладання?
6. Наведіть приклади словоскладання з художніх і фольклорних текстів.
7. Яке значення має словоскладання у створенні авторських неологізмів?
8. У чому полягають виражальні та емоційно-експресивні властивості словотвору?
9. Як авторські новотвори впливають на образність та експресивність художнього тексту?
10. Наведіть приклади слів із суфіксами, що надають словам зменшено-пестливого, згрубілого або іронічного забарвлення.

Практичний блок

Вправа 1. Напишіть твір-мініатюру на тему «Українська земля – земля моїх батьків», створюючи колорит урочистості, пафосу відповідними засобами словотвору (префікси воз-, пре-, пред-, со-, су тощо).

Вправа 2. Запишіть, добираючи шляхом підстановки доцільний варіант слова. Аргументуйте вмотивованість авторського вибору.

1. І мене в сім'ї великій, в сім'ї в(і, о)льній новій, не забудьте пом'янути незлим, тихим словом. 2. По двору тихо походжа(ає, а) старий веселий Рогволод; дружина, отроки, народ кругом його (у, в, во) (златі, золоті) сяють (З тв. Т. Шевченка). 3. Лихо моє чубат(е, ає), ніхто мене не сватає (Н. тв.).

Вправа 3. Шляхом синонімічного добору до виділених слів з'ясуйте смислову доцільність слова у тексті.

1. Стали ми обидві, як укопані, та й стоїмо, дивимося одна на одну, неначе зроду не бачились (І. Нечуй-Левицький.). 2. Все в тобі з'єдналося, злилося – Як і помістится в одній! – Шепіт зачарований колосся, Поклик із катами на двобій. … І тобі рости й не в'януть зроду, Квітувать в поемах і віршах, Бо в тобі – великого народу Ніжна і замріяна душа (В. Симоненко). 3. Вітер віє-повіває по полю гуляє (Т. Шевченко).

Вправа 4. Запишіть текст, вибираючи з дужок потрібний за змістом і стилістичним забарвленням синонім. Зіставте із авторським варіантом.

Перепели давали (натхненний, піднесений, захоплений, окрилений, пристрасний) вечірній концерт. Я (йшов, ступав, крокував, чимчикував, шкандибав) серед пташиних пісень, серед (замислених, задуманих) колосків жита, що (хилилися, гнулися, клонилися, никнули) з (тихим, спокійним, негучним, нечутним, беззвучним, безшумним) шепотінням і (кланялися, вклонялися, шапкували) землі, сонцю і людині. Мені не видно було житнього лану, бо хліб (виріс, вимахав, піднявся, витягнувся) вище мого зросту, і я (думав, гадав, мислив, розмірковував, кумекав), що тут, серед цієї (гущавини, хащі, гущі, гущави, гущини), можна заблудитись, як у джунглях (О. Копиленко).

Вправа 5. Визначте афікси та поясніть їх роль у вираженні різних почуттєвих відтінків. Дідуган – дідунь – дідисько; мирний – сумирний; мудрий – премудрий.

Практичне заняття 12. Морфологічні засоби стилістики

Теоретичний блок

І. Опрацювати теоретичний матеріал.

1. Предмет і завдання граматичної стилістики. Особливості стилістичного використання категорії роду й числа. Стилістичне використання варіантів відмінкових форм іменників.
2. Типові помилки в мовностилістичному використанні іменників.
3. Стилістичні функції власних і загальних іменників, ступенів порівняння, стягнених і нестягнених форм прикметників. Стилістичне використання числівників.
4. Стилістичні можливості займенників. Стилістичне використання дієслів. Інші стилістичні засоби морфології.

ІІ. Дати відповіді на запитання.

1. Що є предметом і основним завданням граматичної стилістики?
2. У чому полягають стилістичні особливості використання категорій роду й числа іменників?

3. Наведіть приклади стилістичного використання варіантів відмінкових форм іменників у текстах.
4. Які типові помилки трапляються у мовностилістичному використанні іменників? Як їх уникнути?
5. У чому полягає стилістична різниця між власними та загальними іменниками?
6. Як використовуються стягнені й нестягнені форми прикметників у стилістичному аспекті?
7. Де найчастіше застосовуються числівники у стилістично забарвлених текстах?
8. Які стилістичні можливості займенників у текстах художнього та публіцистичного стилів?
9. Як стилістично використовуються різні граматичні форми дієслів у мові ЗМІ?
10. Назвіть приклади інших стилістичних засобів морфології, що додають тексту експресивності та виразності.

Практичний блок

Вправа 1. Доберіть художні означення (у межах 2–3) до поданих нижче іменників. Дайте стилістичну характеристику утвореним словосполученням.

Життя, щастя, слово, пісня, ворог, друг.

Вправа 2. Утворіть за допомогою різних афіксів іменники – назви осіб; вкажіть функціонально-стильову закріпленість та емоційно-експресивні ознаки цих слів: -ан (-ян): політика, інтрига, грубість, критика; -ій: крутити, торохтіти, скиглити, грамотний, скупий; -ун; -ух- (-юх-): говорити, вередувати, лепетіти, товстіти, брехати, упертися; -ак- (-як-): хлопець, чужий, бідний, одинокий, пити; -ай (-тяй): гуляти, глитати, патлатий; -ань: головатий, пузатий, вухатий, губатий, лобатий; -к-: хвалитися, хапати, забувати, сон.

Вправа 3. Визначте стилістичні прийоми використання мовних засобів у тексті.

1. Прийди! – я в надвечір'я кликав, – Ми до світанку не заснем (М. Сингаївський). 2. Час колесами чавунними наступив на юнь мою (Д. Фальківський). 3. Возвеличте предків наших, пречудову Україну, що віками представлялась як єдине ціле (Авторське). 4. Ой то було дівчатонько, то було віченько, В неї очка, як терночка, рум'яне личенько (Н. тв.). 5. Якщо від книг глава твоя страждала, Та щоб од мудрості не вилізли власи, – Іди на хутір і свиней паси (І. Кочерга). 6. Чорна хмара сонце вкрила, грім гуркоче з-за гори... Ніч простерла чорні крила; в'ються вихрами вітри (Д. Загул). 7. В небі місяць сяє мрійно, тихі верби шу-шу-шу (Д. Білоус). 8. …По всій землі агресія кульбаби (М. Руденко). 9. Радіонукліди: ошкірилися волошки (В. Базилевський). 10. Вже котяться хвилі строф, вже б'ються в берег грудей, вже

біситься з приском порода, вже клекіт свій чорний співає. 11. Дні променисто легковажні, горбаті дні. Мозільні дні, і дні чеснот, і дні продажні, яким солона кров зрідні (З тв. І. Драча). 12. Той клавесин і плакав, і плекав чужу печаль... (Л. Костенко). 13. Такі ж близькі звучання: рада й зрада! Які ж провалля поміж них страшні! (Б. Олійник). 14. Ой немає цвіту, як маківка. Та немає ж рідніш, як матінка (С. Йовенко). 15. Нічьо! – потішала вона його. – Ти меш, сарако, вівчарити, я му сіно робити. Вилізу на копицю та й си подивлю в гори на полонину, а ти мені затрембітай... (М. Коцюбинський). 16. А я [замість ти] собі граюсь, та й годі (Розмовне мовлення).

Практичне заняття 13. Стилістичні можливості синтаксису. Просте речення в стилістичному аспекті

Теоретичний блок

І. Опрацювати теоретичний матеріал.

1. Стилістичні властивості порядку слів у реченні. Стилістична мета й виправданість інверсій.
2. Способи вираження підмета й присудка. Стилістичне використання координації підмета й присудка.
3. Синонімія варіантів форм керування. Синонімія прийменникових конструкцій.

ІІ. Дати відповіді на запитання.

1. Яке значення має порядок слів у реченні для стилістичної виразності тексту?
2. Що таке інверсія, і коли її використання є стилістично виправданим?
3. Які стилістичні функції може виконувати інверсія у текстах різних стилів?
4. Назвіть основні способи вираження підмета й присудка.
5. У яких випадках координація підмета й присудка набуває стилістичного забарвлення?
6. Як синонімія варіантів форм керування впливає на виразність тексту?
7. У чому полягає різниця між стилістичними функціями прийменникових і безприйменникових конструкцій?
8. Наведіть приклади синонімії прийменникових конструкцій у художньому та офіційно-діловому стилях.
9. Як зміна порядку слів може впливати на сприйняття тексту читачем?
10. Чим стилістична синонімія конструкцій допомагає урізноманітнити мовлення?

Практичний блок

Вправа 1. Визначте стильову приналежність та стилістичне забарвлення слів у наведених синонімічних рядах. Виділені шрифтом стилістично виразні слова ввести у речення. Мати, матір, неня, родителька; плакати, ридати, голосити, заводити, ревіти; коси, волосся, патли; обличчя, лице, лик, пика, фізіономія.

Вправа 2. З'ясуйте за допомогою «Словника іншомовних слів» значення наведених назв осіб. Визначте наявність власне українських синонімів до цих лексем. У чому полягає відмінність стилістики їх уживання?

Авторитет, агент, адвокат, аналітик, арбітр, аташе, банкір, бізнесмен, брокер, бюрократ, гарант, депутат, дилер, емігрант, іммігрант, інспектор, інсайдер, клерк, лідер, лобіст, менеджер, мер, оптант, персона грата, персона нон грата, спікер, юрисконсульт.

Вправа 3. З'ясуйте особливості синонімічних форм та прийоми їх використання у тексті. Яку роль при цьому вони виконують? І. 1. Кохайтеся ж, любітеся, Як серденько знає. 2. Нащо мені врода, Коли нема долі, нема талану! 3. Тяжко-важко умирати у чужому краю. 4. Наша дума, наша пісня не вмре, не загине. 5. Вміла мати брови дати, карі оченята, та не вміла на сім світі щастя-долі дати (З тв. Т. Шевченка). 6. Скривавлений, придавлений, замучений, Повергнутий в ярмо, закутий в гніт, Але нескорений, незламний, неприручений – Завжди зі сонцем ясноликий світ! 7. Та пісня – пам'ять, спогад, тиха сповідь, В ній молодість, якій зів'яли крила (З тв. Р. Братуня). 8. Ставки – це блакитні очі землі (М. Стельмах). 9. Ліжка стоять розкішні, Білі, чисті, цнотливі побіля стрімких стін без нас! (А. Мойсієнко). 10. Гей, ти вулице! Безмежна, безкрая ріка! (Є. Плужник). 11. У чорную хмару зібралася туга моя, огнем-блискавицею жаль мій по ній розточився (Л. Українка). 12. Минуле не вернуть, не виправить минуле. Вчорашнє – ніби сон, що випурхнув з очей (В. Симоненко). 13. Є люди, як і твори мистецтва, унікальні, неповторні, єдині в своєму роді (В. Гжицький). 14. Навкруги ні душі. Тихо й безлюдно (М. Коцюбинський). 15. Хіба не буває, що в одно-єдиному вчинку людина розкривається в усій своїй душевній красі!? (А. Головко). 16. Цілісність слова, позначувана в науковій літературі терміном когезія (з лат. cohaerere – зростатися, щільно поєднуватися), не допускає порушення послідовності морфем... 17. Семантичні (ідеографічні) синоніми, які також називаються понятійними, позначаючи один і той же предмет позамовної дійсності, відрізняються певними елементами своїх значень... (З підручника). 18. Той, хто хоче хвилювати, зворушувати і просвітлювати серця читачів, повинен сам бути схвильованим і зворушеним. 19. Вражаючи багатством барв і пахощів, полум'яніють патріархи лісів – дуби (Із журналу). 20. Дивлюся на дітей, і радіє душа. Немає у світі нічого милішого, ніж ці квіти життя. Ці плоди кохання перевертають весь світ, змінюють його, заповнюють ту пустоту... (Авторське).

Практичне заняття 14. Стилістичні можливості складного речення

Теоретичний блок

І. Опрацювати теоретичний матеріал.

1. Особливості будови складного речення в науковому стилі. Зіставна характеристика простих і складних речень в офіційно-ділових текстах.
2. Типи складних речень, що переважають в художній літературі.
3. Вплив фольклорних текстів на синтаксис художніх та публіцистичних творів.
4. Складні речення в мові ЗМІ.

ІІ. Дати відповіді на запитання.

1. Які особливості будови складного речення в науковому стилі?
2. Чому складні речення є важливими для точності викладу в наукових текстах?
3. Як відрізняються прості та складні речення в офіційно-ділових текстах за формою та функцією?
4. Назвіть типи складних речень, що найчастіше використовуються в художній літературі.
5. Як фольклорні тексти вплинули на формування синтаксичних конструкцій у художніх творах?
6. У яких випадках автори публіцистичних текстів використовують синтаксичні конструкції, запозичені з фольклору?
7. Яку роль відіграють складні речення в мові засобів масової інформації?
8. Наведіть приклади складних речень у різних стилях мовлення — науковому, художньому та публіцистичному.
9. Чим відрізняється синтаксис складних речень у ЗМІ від наукового стилю?
10. Як синтаксичні засоби допомагають зробити текст яскравішим і виразнішим?

Практичний блок

Вправа 1. Скласти речення з поданими словами:

а) учитель, дитина, які, називаючи одиничні предмети, поняття, позначали б їх сукупність, узагальненість; б) капелюх, очі, які, називаючи частину, позначали б увесь предмет (об’єкт). Які тропи утворилися внаслідок такого уживання слів?

Вправа 2. Утворіть складнні речення з поданими словами, в яких би вони виступали у ролі простих означень та художніх (епітетів). Журливий, чарівниця, зимно, сльози. Визначте, яку функцію вони при цьому виконують.

Вправа 3. Запишіть речення, вставляючи потрібні за змістом слова, спрямовані на посилення образного сприйняття дійсності та експресії мовлення. Прокоментуйте специфіку їх сполучуваності.

1. Висока хвиля ... в підніжжя маяка, заливаючи весь низ ... башти. 2. Ні з чим ... смак хліба! Неможливо звикнути до цього дива ... , створеного руками людей. 3. Пшениця хай набирається ... сили, щоб люди її косили, возили. 4. Ранком ... діброва мовчала, наче ... струна. 5. ... соком наливалися ... отави. 6. Пройшов вересень. Після ... літа, після серпневих ... днів настала ... осінь. 7. Ожиною ... пахне ліс, на пагорбі ... ялиця. 8. Над клунею ходить ... лелека, наче кроква, по стрісі. 9. Після ... ... дощів хліба ... колосом, пополовіли.

Практичне заняття 15. Період та його види. Стилістичні фігури в художніх і нехудожніх текстах

Теоретичний блок

І. Опрацювати теоретичний матеріал.

1. Період як особлива синтаксична конструкція. Структура періоду. Види періодів.
2. Синтаксична характеристика та стилістичні можливості фігур. Стилістичні фігури в нехудожніх і художніх текстах.
3. Використання фігур як засобу логічного виділення та впорядкування і як прийому посилення емоційно-експресивних можливостей викладу.

ІІ. Дати відповіді на запитання.

1. Що таке період як синтаксична конструкція?
2. З яких частин складається структура періоду?
3. Які види періодів існують? Наведіть приклади.
4. Як період впливає на виразність художнього тексту?
5. У чому полягає синтаксична характеристика стилістичних фігур?
6. Назвіть основні стилістичні фігури та їхні функції в художніх і нехудожніх текстах.
7. Як стилістичні фігури допомагають підкреслити логічний акцент у тексті?
8. Чим відрізняється використання фігур у науковому стилі від їх застосування в публіцистичному чи художньому?

9. Поясніть, як стилістичні фігури можуть посилити емоційно-експресивний ефект тексту.
10. Наведіть приклади текстів із використанням періодів та стилістичних фігур для логічного виділення думки.

Практичний блок

Вправа 1. Прочитайте виразно уривки віршів. З якою метою автор використав питальні речення? Як вони впливають на емоційне забарвлення тексту? Назвіть інші риторичні фігури.

1. Один у другого питаєм, Нащо нас мати привела? Чи для добра? Чи то для зла? Нащо живем? Чого бажаєм? (Т. Шевченко). 2. Хто вам сказав, що я слабка, Що я караюсь долі? Хіба тремтить моя рука, Чи пісня й думка кволі? 3. Гетьте, думи, ви хмари осінні! То ж тепера весна золота! Чи то так у жалю, в голосінні Проминуть молодії літа? (Л. Українка). 4. Мій краю прекрасний, розкішний, багатий, хто тебе не мучив? (Т. Шевченко). 5. Рідна мово! Будь не тільки святом, А насущним хлібом на щодень (Б. Демків). 6. О часи! О звичаї! (Ціцерон). 7. О слово рідне! Орле скутий! Чужинцям кинуте на сміх! Співочий грім батьків моїх, Дітьми безпам'ятно забутий! (О. Олесь). 8. Ні, друже мій, не та родина! Сучасна пісня – не перина… (І. Франко). 9. Народе мій, коли тобі проститься крик передсмертний і тяжка сльоза розстріляних, замучених, забитих по соловках, сибірах, магаданах? (В. Стус). 10. Ах, скільки радості, коли ти любиш землю, Коли гармонії шукаєш у житті! (П. Тичина). 11. Сеньйорита акаціє, добрий вечір. Я забув, що забув у вас, Але осінь зійшла на плечі, Осінь, ви й осінній час (М. Вінграновський).

Вправа 2. Визначте, якими засобами автор передає схвильоване, психологічно напружене мовлення? Як називаються такі стилістичні фігури? Які ще стилістичні функції вони здатні виконувати?

1. Дивний той день. Безликий. Ні праведний, ані грішний. Апокаліпсис. День паузи... під зодіаком нуля (Б. Олійник). 2. Дві паралелі, два меридіани – І от квадрат. Живи. Твори. Вмирай (Є. Плужник). 3. Хай ніч за нами кинеться в погоню – Не дожене. Натомиться. Відстане. 4. Дочці заборонили й наближатись. Розстріляють. 5. Нема на світі Заходу і Сходу. Є тільки простір. Вогнище. І ніч. 6. І одруження відклав, бо війна. І мати не плаче. Бо він давно сирота (З тв. О. Пахльовської). 7. Боєць підвівся і подавсь вперед. Змахнув рукою. Смертельний рух. Удар. Вогонь. Осколків лютий свист (М. Бажан). 8. В маєтку гетьмана Івана Сулими, в сучасному селі, що зветься Сулимівка, до кінських грив припадені грудьми, промчали хлопці – загула бруківка – і тільки гриви… курява… і свист… лунких копит оддаленілий цокіт… і ми… і степ… і жовтий падолист… і цих дворів передвечірній клопіт… 9. Цей ліс живий. У нього добрі очі. Шумлять вітри у нього в голові. 10. Суддя здригнувся. Одсахнувся натовп. Горбань охляв од чуба до халяв, Козак спітнів. Козацька

шабля навпіл. А стіл стоїть. Так само, як стояв. 11. Хвилино, будь! Лише не хвилиною, а цілим життям – хвилюй і тривож! Аж поки мене понесуть із калиною туди… ну, звідки… Тоді вже що ж… (З тв. Л. Костенко).

Вправа 3. Випишіть із художнього твору уривок. Визначте вживані в ньому тропи й стилістичні фігури та роль, яку вони відіграють у мовленні.

КОРОТКИЙ ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

АБЗАЦ – частина тексту (або весь текст) від одного відступу до другого, яка містить одне, кілька чи й багато пов'язаних логічно речень, що становлять певне відносно завершене семантичне і граматичне ціле.

АБРЕВІАТУРА – скорочене складне слово (іменник), утворене з початкових звуків, назв початкових літер чи початкових частин слів, на основі яких твориться скорочення. До абревіатури може входити й ціле слово.

АБСТРАКТНА ЛЕКСИКА – частина лексичної системи мови. До неї можуть належати слова різних частин мови, які виявляють і передають певну абстрактність. Найчастіше це іменники, які називають поняття, що не мають реального втілення, тобто вказують на стан (*сон, тиша*), почуття (*кохання, ненависть*), процес (*хід, біг*), якість (*чорнота, ясність*), риси характеру (*доброта, злоба, вихованість*), різні вияви інтелектуального рівня людини (*знання, розум*), відносини між особами, народами (*дружба, мир*), поняття етикету (*вітання*).

АВТОР – особа, яка сама створила певний писаний твір: науковий, художній, мистецький тощо; особа, якій належить певний винахід, проект і т. ін.

АВТОРСЬКІ СЛОВА – слова, якими автор вводить у текст пряму мову (мовлення); слова, які належать певному авторові і не підлягають змінам.

АКСІОЛОГІЧНІСТЬ – принцип дослідження, спрямований на вияв ціннісних орієнтацій мовця і відображення їх у мові та мовленні. Аксіологічність у мовній системі фіксується у вигляді конотації одиниць (оцінного, емотивного компонентів), а у висловленні представлена модальністю суб'єктивної оцінки (модусом пропозиції як мисленнєвого аналога ситуації, позначеної висловленням).

АКТИВНА ЛЕКСИКА – запас слів, які мовець найповніше розуміє і найчастіше використовує в своєму усному й писемному мовленні.

АКТУАЛІЗАЦІЯ – змістове та інтонаційне виокремлення мовних одиниць з певною комунікативною метою.

АКЦЕНТОЛОГІЧНА СТИЛІСТИКА – галузь лінгвістичних знань про норми і стилістично-функціональну важливість усталеного в літературній мові наголошування слів: наголошування голосних у складі слів і логічне виділення слова в контексті, в реченні.

АЛЕГОРІЯ – спосіб художньо-стилістичного зображення, який має в своїй основі приховування конкретної особи (осіб), явищ, предметів під певними конкретними художніми образами: *осел* – тупа впертість.

АЛІТЕРАЦІЯ – поетично-стилістичний прийом добору слів, який полягає в повторенні однотипних за певною ознакою приголосних звуків – в одному чи кількох рядках – з метою посилення, підвищення інтонаційної виразності вірша, а на цій основі і його емоційності, значеннєвої важливості.

АЛОГІЗМ – що-небудь нелогічне, нерозумне, навіть безглузде; сполука суперечливих понять, порушення логічних зв'язків задля створення певного смислового й стилістичного ефекту.

АМПЛІФІКАЦІЯ – стилістичний прийом, який полягає в зумисному нагромаджуванні, нанизуванні однотипних мовних засобів (синонімів, епітетів, порівнянь, антонімів тощо) для підсилення характеристики когось або чогось, доповнення, збагачення висловлюваного.

АНАЛОГІЯ – стилістичний прийом, за якого одне явище розкривається через інше, близьке до нього за певною ознакою.

АНАФОРА (ЄДИНОПОЧАТОК) – стилістичний прийом, створюваний рефреном, який полягає в повторенні тих самих звуків, слів (інколи й речень) на початку двох або кількох суміжних рядків.

АНЕПІФОРА (АНАЕПІФОРА) – стилістична фігура, що поєднує в собі анафору та епіфору: повторення однакових елементів на початку і в кінці декількох паралельних відрізків висловлення з різною серединою. Напр.: ***Несу тобі передчуття снігів****, І білим холодом зелена пахне м'ята. Некликана, нелюблена, не клята –* ***Несу тобі передчуття снігів*** (Л. Голота).

АНТИТЕЗА – мовний зворот, вислів, у якому різко протиставляються думки, явища, риси характеру, поведінка особи тощо з метою посилення враження від мовленого – сказаного чи написаного.

АНТОНІМИ – пари слів, які семантично протилежні одне одному.

АРГОТИЗМИ – ненормативні слова, сполучення слів у мовленні осіб, яких характеризує аморальна, навіть злочинна поведінка: *блатний, по блату* та ін.

АРХАЇЗМИ – застарілі слова, сполучення слів, морфологічні форми слів і синтаксичні конструкції, які належать до пасивної лексики, використовуються зрідка з певною стилістичною, функціонально-виражальною метою.

АСИНДЕТОН (БЕЗСПОЛУЧНИКОВІСТЬ) – стилістична фігура, яка передбачає пропуск єднальних сполучників між однорідними членами речення та сурядними реченнями, що надає розповіді особливої компактності, сприяє відтворенню раптових змін явищ або настроїв тощо.

АСОНАНС – мовно-художній повтор однієї чи кількох голосних фонем у словах, розміщених поряд або з певним віддаленням одна від одної.

АФІКС – загальна назва всіх морфем, крім кореня; службова морфема, частина слова, що змінює лексичне або граматичне значення кореня (основи) слова, виражає відношення між словами в словосполученні і реченні.

АФІКСАЛЬНА СТИЛІСТИКА – теорія і практика стилістичного використання афіксальних слів, знання функцій (функції), які закріпились за кожним із афіксів – суфіксом, префіксом, флексією.

АФОРИЗМ – короткий влучний, оригінальний вислів, узагальнена глибока думка, зручна для запам'ятовування: *Поспішай повільно* (Октавіан Август).

ВАРВАРИЗМИ – іншомовні слова, які не до кінця засвоєні літературною мовою, зовнішньо певною мірою суперечать її лексико-

граматичним нормам, але не мають власне української національно-мовленнєвої заміни.

ВНУТРІШНЄ МОВЛЕННЯ – мовлення-мислення кожної особи про себе, про інших, але тільки для себе.

ВНУТРІШНЯ ФОРМА СЛОВА – семантична і структурна співвіднесеність морфем слова з іншими морфемами цієї ж мови; ознака, покладена в основу номінації при творенні нового лексичного значення.

ВУЛЬГАРИЗМИ – непристойні, лайливі слова, які з моральних причин перебувають поза нормами літературної мови. Вживаються переважно в художніх творах для надання їм побутового колориту і є ознакою низького морального рівня дійових осіб: *Хулігани? Одержать по мордасах!* (П. Загребельний).

ГІПЕРБОЛА – стилістичний прийом надмірного перебільшення позитивних або негативних якостей особи (осіб), предмета, дії задля художнього увиразнення їх.

ГРАДАЦІЯ – стилістична фігура, спосіб мовлення, яким забезпечується його логічна й емоційна єдність, поступовість, і рівномірність у розгортанні подій, образність і виразність: *Так, мабуть, і в часи Бояна квітчалася пора весняна, І накрапали молоді дощі, І хмари насувалися в Таращі, І яструби на обрій углибали, І дзвінко озивалися цимбали…* (В. Мисик).

ГУМОР – стилістичний прийом комічного сприймання й відображення смішного в житті, характері людини – найчастіше в доброзичливому, жартівливому тоні.

ДЕМІНУТИВИ – виразні стилістичні засоби усного й писемного емоційного мовлення із семантикою зменшеності, пестливості, голубливості, згрубілості, зневажливості, інтимності: *матуся, їстоньки, дідище*.

ДЕСКРИПЦІЯ – мовна конструкція, що замінює власну або загальну назву предмета.

ДІАЛЕКТИЗМИ – нелітературні, ненормативні мовні одиниці, використання яких надає мовленню, зокрема художньому, місцевого колориту, характеризує особу, особливо її літературно-мовленнєву зрілість: *Тут же не покушаєш ані жентиці, ані будза, ані бриндзи, ані бануша* (І. Франко).

ДІАЛОГ – форма усного й писемного мовлення; розмова між двома особами.

ДОРЕЧНІСТЬ МОВЛЕННЯ – неодмінна ознака стилістично досконалого, довершеного, бездоганного за своїм змістом і структурою мовлення, яка найбільше відповідає тій конкретній ситуації, за якої і задля якої реалізується мовлення.

ЕВФЕМІЗМИ – слово чи сполучення слів, вислів, які найчастіше сприймаються з позитивною чуттєвістю; милозвучні мовні одиниці. Ними за певних ситуативних умов замінюють лексеми (слова) непристойні, неввічливі, з неприємним забарвленням: *говорите неправду, вигадуєте* замість *брешете*.

ЕКЗОТИЗМИ – обмежено використовувані зрозумілі іншомовні слова, які слугують стилістичним засобом створення особливого колориту: *аул, бай, фазенда* та ін.

ЕКСПРЕСИВНА ЛЕКСИКА – слова, які не тільки виражають якесь поняття, а й мають емоційний відтінок

ЕКСПРЕСІЯ – інтенсивна виразність, емоційність мовлення, створювана певними фонетичними, лексичними, граматичними засобами мови, які стилістично, функціонально завжди перебувають поза межами мислено-почуттєвої нейтральності.

ЕЛІПС (ЕЛІПСИС) – семантична й синтаксична нестача (але не пропуск) у реченні повного його члена, який зрозумілий, сприймається синонімічно; один із засобів мовленнєвої економії, стислості: *На голові хустиночка. На руках дитина* (Т. Шевченко).

ЕМОЦІЙНА ЛЕКСИКА – слова, що мають у своєму значенні компонент оцінки, виражають почуття, позитивне чи негативне сприймання дійсності.

ЕНАНТІОСЕМІЯ – розвиток у мовної одиниці протилежних значень, поляризація її значень.

ЕПІТЕТ – різновид метафори, образне, здебільшого прикметникове означення: *чорні дні, веселе літо*.

ЕПІФОРА – стилістичний прийом, протилежний анафорі; повторення однакових звукосполучень, слів, сполучень слів наприкінці віршованих рядків з метою посилення виразності, мелодійності висловлюваного.

ЕТНОГРАФІЗМИ – різновид лексичного діалектизму, назва предмета, поняття, характерного для побуту, господарювання представників певної етнічної групи чи культурно-етнографічного регіону.

ЖАРГОНІЗМИ – позанормативні слова, вживання яких обмежене певним соціальним середовищем (субкультурою) і які виникають у великих, переважно молодіжних, групах мовців, об’єднаних спільними інтересами (фахом, однаковими захопленнями чи уподобаннями, тривалим перебуванням у певному середовищі). Напр.: *адіки* (кросівки фірми «Адідас»), *бабло* (гроші), *в’їжджати* (розуміти).

ЗАГАЛЬНОВЖИВАНА ЛЕКСИКА – слова й лексичні сполучення слів, якими користується кожен, хто володіє певною мовою.

ЗАПОЗИЧЕНІ СЛОВА – іншомовні слова, цілком засвоєні мовою, що їх запозичила. Запозичені слова не сприймаються мовцями як чужорідний елемент і не потребують пояснень щодо форми і значення, на відміну від іншомовних слів, які розглядаються у спеціальних словниках.

ЗАПОЗИЧЕННЯ – звук, морфема, слово або його окреме значення, фразеологізм, синтаксична конструкція, перенесені з однієї мови в іншу, а також сам процес подібного перенесення. Напр.: *глас (голос)* – запозичення із ст.-сл. (давньоболгарської) мови, *директор* – з латинської, *хлопець* – з польської, *майстер* – з німецької.

ЗАСТАРІЛІ СЛОВА – слова, а також їхні окремі значення та номінальні словосполучення, що на даному етапі розвитку мови вийшли із загального вжитку.

ЗВУКОВИЙ ПОВТОР – основний принцип художньої, переважно поетичної, фоніки, зумовлений евфонічною природою української мови та вимогами культури поетичного мовлення. До звукового повтору належать не лише випадки ушляхетненої інструментації (алітерація, асонанс), а й інші форми: звуковий паралелізм, анафора, епіфора, зіткнення, рима, кільце, звуконаслідування тощо.

ЗВУКОВИЙ СИМВОЛІЗМ (ЗВУКОСИМВОЛІЗМ, ФОНЕТИЧНИЙ СИМВОЛІЗМ) – зв'язок між звучанням і значенням слова, який виникає переважно внаслідок взаємодії різних видів відчуття (моторних, акустичних, зорових і т. ін.), тобто синестезії. Так, поняття «швидкий» може символізуватися в українській мові дрижачим приголосним р, який входить у звукову оболонку слів прудкий, шпаркий, моторний, спритний, мерщій (пор. повільний, охлялий, млявий).

ЗВУКОНАСЛІДУВАЛЬНІ СЛОВА – відображення звуків навколишньої дійсності через використання мовцем спеціально дібраних звуків.

ІДІОЛЕКТ – індивідуальний різновид мови, представлений сукупністю різних ознак мовлення окремого носія мови (індивіда).

ІДІОСТИЛЬ (ІНДИВІДУАЛЬНИЙ СТИЛЬ) – мовна практика окремого носія мови; сукупність формальних і стилістичних ознак, що вирізняють індивідуальну мову.

ІНВЕРСІЯ – мовленнєво-стилістичний засіб, який полягає в зміні звичайного, усталеного порядку слів у реченні. Певний член речення (інверсований, протиставлений) інтонаційно виділяється і сприймається мовцями як особливо важливий.

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗМИ – слова, запозичені більшістю мов світу з мови народу, який створив чи ввів у загальне використання позначувані ними предмети. В українській мові інтернаціоналізми в основному грецького та латинського походження: *географія, біологія, еволюція, диференціація*.

ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНІСТЬ – наявність у певному тексті слідів інших текстів.

ІНТОНАЦІЯ – обов'язковий елемент і засіб мови під час її реалізації в усному мовленні; постійний засіб вираження не тільки певного змісту, а й експресивно-емоційних відтінків сказаного окремою особою, певне стилістичне спрямування сутності її мовлення.

ІНШОМОВНІ СЛОВА – слова з інших мов, які, на відміну від запозичених слів, не засвоєні мовою, що їх запозичила, усвідомлюються мовцями як чужорідні й зберігають ознаки свого походження. Це виявляється як у їхній формі, так і у семантиці.

ІРОНІЯ – прихований глум, глузування; стилістичний прийом, який полягає в невідповідності між прямо висловленим змістом і тією його прихованою сутністю, що легко вгадується.

ІСТОРИЗМИ – слова застарілі або ті, що старіють, які перейшли чи переходять до пасивної лексики через дуже обмежене використання їх у мові у зв'язку із зникненням предметів, явищ, понять, які вони позначають, історизми використовуються переважно в художніх текстах, у яких відтворюється минувшина.

КАЛАМБУР – дотеп, стилістичний прийом, основу якого становить використання різних значень якогось одного слова або кількох семантично різних слів, які схожі фонетично, своїм звучанням: *А хай їй грець, тій Греції!* (Ліна Костенко).

КАЛЬКА – слово (зрідка сполучення слів), яке утворюється буквальним перекладом морфемних частин слова з іншої мови: укр. *від-мін-ник* – з рос. *от-лич-ник*.

КАНЦЕЛЯРИЗМ – слово, стійке словосполучення, граматична форма, конструкція, що є специфічною одиницею офіційно-ділового стилю літературної мови, зокрема його канцелярсько-ділового підстилю.

КЛІШЕ – мовний стереотип, готовий зворот, що використовується в певних умовах і подібних контекстах.

КЛЮЧОВІ СЛОВА – опорні слова тексту, без яких він неможливий. Як правило, до складу таких слів відносяться назва теми тексту і слова, що виражають головну характеристику цієї теми, – основу авторського задуму.

КНИЖНА ЛЕКСИКА – слова, що вирізняються на тлі стилістично нейтральної лексики літературної мови своїм походженням, особливістю словотвірної будови та вузькою сферою ужитку. Вони вносять у спілкування відтінок офіційності, урочистості, науковості, часом штучності книжної мови.

КОЛОРИТ – стилістичне забарвлення (тональність, регістр) висловлення, тексту, орієнтоване на його суб'єктивно-оцінне сприймання, на потребу викликати певні емоції, настрої у читача, слухача.

КОНОТАЦІЯ – додатковий семантико-стилістичний відтінок, який накладається на основне значення слова, надає йому певного експресивного, емоційного забарвлення – урочистості, невимушеності, фамільярності тощо.

КОНТЕКСТ – частина тексту, в якій будь-яке слово чи речення реалізується сповна, виявляє свій комунікативний (спілкувальний) потенціал, конкретизується, індивідуалізується семантично й стилістично.

КОНТЕКСТУАЛЬНІ АНТОНІМИ – слова, що набувають протилежного значення тільки в контексті внаслідок переносного вживання слова. Напр., у вислові *Не бійтесь заглядати у словник: це пишний яр, а не сумне провалля* (М. Рильський) завдяки контексту сприймаються як антоніми пари слів *пишний – сумний, яр – провалля*.

КУЛЬТУРА МОВИ – високий рівень розвитку, нормативності мови, всі її усталені ресурси – фонетико-орфоепічні, лексичні, фразеологічні, граматичні й стилістичні.

ЛАПІДАРНІСТЬ – виняткова стисліть і чіткість у висловленні думок. Лапідарність властива приказкам, прислів'ям, коломийкам, анекдотам. Напр.: *Риба шукає, де глибше, а людина – де ліпше* (Нар. мудрість).

ЛЕЙТМОТИВ – головна, наскрізна думка тексту, що виражається різними текстовими засобами – лексичними повторами, семантичним зв'язком висловів, зокрема й синонімічних, антонімічних тощо.

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ГРУПИ СЛІВ – такі групи повнозначних слів, кожна з яких своєрідна лексично, семантично і за виконуваними стилістичними функціями.

ЛЕКСИЧНА СТИЛІСТИКА – вчення про функції, зумовлені семантикою слів; комплекс знань про стилістичне використання повнозначних і неповнозначних слів і вигуків.

ЛІТОТА – один із засобів увиразнення мовлення, який полягає в применшенні якої-небудь ознаки предмета.

ЛОГІЧНИЙ НАГОЛОС – знак особливого виділення голосом певного слова в реченні, чим підкреслюється його смислова важливість у структурі речення.

ЛОГІЧНІСТЬ МОВЛЕННЯ – продумане, виважене, семантично й структурно впорядковане мовлення, сутність якого відповідає усталеним реаліям життя.

МАРКОВАНІ СЛОВА – слова, які вживаються переважно в одному чи двох стилях мови, тобто функціонально обмежені, напр.: *річечка, риченька* (значення зменшеності, голубливості), *річище* (значення згрубілості, зневажливості).

МЕЛОДИКА МОВЛЕННЯ – інтонаційне оформлення мовленого, говореного, сказаного, яке полягає в зміні висоти голосу усного мовлення, що надає мовленню певного інтонаційного забарвлення, тональності.

МЕТАФОРА – вид тропа, що побудований на основі вживання слів або виразів у переносному значенні за подібністю, аналогією тощо і служить одним із засобів посилення образності й виразності мови. Розрізняють метафори прості, побудовані на зближенні предметів чи явищ за однією якоюсь ознакою, і метафори розгорнуті, побудовані на різних асоціаціях між предметами і явищами

МЕТОНІМІЯ – лексико-семантичне перенесення назви з однієї групи осіб, предметів, явищ на іншу, яке перебуває з ним у певному зв'язку: *читати Стефаника* замість *читати твори Стефаника*.

МОВА – система одиниць спілкування і правил їх функціонування.

МОВЛЕННЯ – конкретно застосована мова, засоби спілкування в їх реалізації.

МОВНА ГРА – усвідомлене відхилення мовця від мовної норми, нетрадиційне (нестандартне, творче) використання мовного знака, часткова мовна неправильність (або незвичність), усвідомлювана і навмисне допущена мовцем для створення дотепних висловлювань, комічного ефекту.

МОВНИЙ СТИЛЬ – сукупність мовних засобів вираження, зумовлених змістом і цілеспрямованістю висловлювання, його функціональним призначенням.

МОВНІ ОДИНИЦІ – різнотипні елементи мови, кожен з яких представлений певною мовною матерією і виконує тільки йому властиву стилістичну функцію.

МОВОЗНАВСТВО, або **ЛІНГВІСТИКА**, – одна з гуманітарних галузей знань, об'єктом якої є мова в повному обсязі її властивостей, функцій усіх мовних одиниць.

МОДАЛЬНІСТЬ – функціонально-семантична категорія, яка виражає відношення змісту висловлення до дійсності або суб'єктивну оцінку висловлюваного.

МОНАФОН – повторення слів, що починаються однаковими звуками. Напр.: *Святиться, споконвік святиться Славути синь... Стяг... Сонцевіти... Слов'янська світова столиця, Столиць столиця серед світу* (А. Мойсієнко).

МОНОЛОГ – мовлення окремої особи, мовлення із самим собою; розгорнуте мовлення в драматичному творі, яке адресується передусім глядачам.

МОРФОЛОГІЧНА СТИЛІСТИКА – вчення про стилістичне використання морфологічних (граматичних) форм слів (*синові* і *сину* та ін.), про стилістичну своєрідність і важливість слів з певними морфологічними категоріями, значеннями (відмінка тощо).

НАГОЛОС – елемент усного мовлення, виділення найбільш звучної частини слова, який у багатьох випадках використовують для розрізнення семантики слів із тих самих фонем, звуків (*пр**и**клад* і *прикл**а**д*).

НАРОДНА ЕТИМОЛОГІЯ – виразно стилістичне явище, яке пов'язане з переосмисленням і ненормативною перебудовою іншомовних (зрідка й рідних) слів за зразком фонетично близьких слів рідної мови. Зв'язок між парами таких лексем суто зовнішній: *гульвар* (ненормативне слово) і *бульвар*, *скупилянт* і *спекулянт* та ін.

НЕВЛАСНЕ ПРЯМЕ МОВЛЕННЯ – граматично й стилістично своєрідне мовлення, в якому по-особливому поєднуються прямий і непрямий способи висловлювання: *Кирило вийшов у сад… Природа зітхнула повними грудьми, зітхнув і Кирило. Невже він (пор. я) сього ніколи не бачив?* (М. Коцюбинський).

НЕЙТРАЛЬНА ЛЕКСИКА (СТИЛІСТИЧНО НЕЙТРАЛЬНА ЛЕКСИКА) – загальновживана лексика, яка не пов'язана з певними функціональними різновидами (стилями) мови і не має експресивного забарвлення.

НЕОЛОГІЗМИ – нові слова, які з'являються в мові для того, щоб позначити, назвати нові поняття, явища, процеси.

ОБРАЗНІСТЬ МОВЛЕННЯ – спосіб передавання певних понять через художні образи, якими відтворюється не зовсім звичне бачення, сприймання людиною навколишнього світу і себе самої в ньому.

ОКАЗІОНАЛІЗМИ – в усіх випадках стилістично виразні, індивідуально-авторські неологізми, лексеми, які всенародно (навіть у всіх жанрах певного стилю) не використовуються. До них найчастіше вдаються в художніх текстах.

ОКСИМОРОН (ОКСЮМОРОН) – стилістично незвичне поєднання семантично протилежних чи віддалених слів, якими створюється і виражається нове контрастне поняття, уявлення: *гірка радість, дзвінка тиша, красномовне мовчання*.

ОМОГРАФИ – слова з різною семантикою, які розрізняються лише наголосом.

ОМОНІМИ – слова, які мають різне лексичне значення, але однакове написання і звучання.

ОМОФОНИ – слова, які утворені з однакових фонем, але відрізняються семантично і написанням.

ОМОФОРМИ – слова, що збігаються звучанням не в усіх граматичних формах.

ОРНАМЕНТАЦІЯ МОВЛЕННЯ (ОРНАМЕНТИКА) – ознака мовлення, яка створюється сукупністю таких мовностилістичних засобів, особливо лексичних, синтаксичних і ритмомелодійних, якими оздоблюється мовлення в усіх його стилях (крім офіційно-ділового стилю в його писемній формі). Орнаментація мовлення має бути стилістично виваженою, вмотивованою.

ОРФОЕПІЧНА СТИЛІСТИКА – вчення, яке передбачає вивчення й застосування в мовленні нормативної вимови тих фонем, з яких сформувалося слово. Об'єктом орфоепічної стилістики є вимова всіх фонем окремого слова і слова в певному фонетичному контексті, в поєднанні його з іншими словами.

ПАЛІНДРОМ – слово, словосполучення, фраза або вірш, які мають однакове звучання й значення під час читання зліва направо і справа наліво. Напр.: *зараз, око, корок, потоп* та ін.

ПАРАДОКС – вислів, що протиставляється загальній істині і заперечує її. Попри суперечливість, алогічність, парадокс містить нову думку, що спонукає до подальших роздумів над висловленим. Напр.: *Не бійся досконалості, тобі не досягти її ніколи* (С. Далі).

ПАРАЛЕЛІЗМ – стилістичний засіб, фігура однакової синтаксичної побудови, розміщення схожих за певною ознакою членів речення або речень, своєрідне дублювання чого-небудь: *Як ми кохалися, як голубів пара, Тепер розійшлися, як чорная хмара* (Л. Костенко).

ПАРОНІМИ – однокореневі слова, які належать до тієї самої частини мови, мають різне або частково інше лексичне значення, однак близькі між собою фонетично, різняться афіксом (афіксами) чи окремими звуками або тільки одним звуком (фонемою).

ПАРОНІМІЧНА АТРАКЦІЯ – стилістична (риторична) фігура, побудована на текстовому зближенні співзвучних слів з метою створення комічного або образного ефекту. Напр.: *Десь був Дега. (Де? Га?) Дега. Художник. Дивак. Самітник* (Л. Костенко).

ПАРЦЕЛЯЦІЯ – синтаксичне та інтонаційне виділення певних слів речення і оформлення їх в окреме (окремі) речення з метою функціонально-стилістичного підсилення їх змісту, семантики: *Повітря тремтить від спеки,*

і в срібнім мареві танцюють зелені тополі. Широко, гарно, спокійно (М. Коцюбинський).

ПАСИВНА ЛЕКСИКА – маловживані, але зрозумілі мовцям слова, у яких наявні ознаки застарілості або новизни і які обмежено функціонують у повсякденному спілкуванні.

ПАУЗА – тимчасова, але завжди стилістично вагома зупинка, перерва у мовленні.

ПЕРИФРАЗА (ПАРАФРАЗА, ПАРАФРАЗИС) – троп, стилістична фігура переказування своїми словами чужих думок, текстів: *творець «Кобзаря»* (замість *Шевченко*).

ПЕРІОД – багатослівна синтаксична конструкція й стилістична фігура з двох значеннєво-інтонаційних частин (висхідної і нисхідної), розмежованих тривалою паузою, яка в писемному мовленні найчастіше позначається комою і тире: *Коли в грудях моїх тривога То потухає, то горить: Коли загублена дорога, А на устах любов треммтить; Коли уся душа тріпоче, як білий парус на човні, / – Тоді рука моя не хоче Пером виводити пісні* (М. Рильський).

ПЕРСОНІФІКАЦІЯ – троп, стилістичний прийом наділення неживих предметів, явищ природи якостями людини.

ПІДТЕКСТ – прихований смисл висловлення, який випливає із співвідношення словесних значень із контекстом і особливо – мовленнєвою ситуацією.

ПЛЕОНАЗМ – багатослів'я; нагромадження слів та зворотів з однаковим чи близьким значенням із метою увиразнення, поглиблення переконливості думки, її емоційного та звукового нагнітання. Напр.: ***Тільки тобою*** *білий святиться світ,* ***тільки тобою*** *повняться брості віт, запарувала духом твоїм рілля, /* ***тільки тобою*** *тішиться немовля, спів калиновий піниться над водою, –* ***тільки тобою, тільки тобою!*** (В. Стус).

ПОВТОР (ПОВТОРЕННЯ) – стилістична фігура, яка полягає в повторенні того ж самого слова з метою виділення якого-небудь явища, ознаки. У поетичному мовленні це рефрен.

ПОЕТИЗМ – слово або зворот особливого естетичного змісту, яке витворює специфічне враження, породжує стан духовного піднесення. Це можуть бути назви різних міфічних істот (*німфа, пан, див, мавка* тощо), явищ природи (*весна, гроза, «бабине літо»* і т. п.), абстрактних понять, виповнених глибоким душевним переживанням (*любов, ненависть, мрія* та ін).

ПОЛІЛОГ – прямий обмін думками між кількома, багатьма особами.

ПОЛІСЕМІЯ – наявність у семантичній структурі мовної одиниці двох, кількох чи багатьох значень.

ПОЛІСИНДЕТОН (БАГАТОСПОЛУЧНИКОВІСТЬ) – стилістична фігура мови, яка полягає в повторенні однакових сполучників, чим підкреслюється роль кожного з пов'язаних компонентів і єдність їх, підсилюється виразність висловлення.

ПОРІВНЯННЯ – троп, стилістичний прийом, який полягає у поясненні одного предмета через інший, близький до нього за певною ознакою

(ознаками). Порівнювальна частина речення починається здебільшого сполучником (*як, мов, немов, наче, неначе, буцім, ніби* тощо).

ПРАВИЛЬНІСТЬ МОВЛЕННЯ – повна відповідність мовлення нормам літературної мови, одна з основ мовленнєвої культури.

ПРЕСУПОЗИЦІЯ – спільний фонд знань учасників спілкування про світ, його організацію, місце людини в ньому тощо; спільний досвід, спільний тезаурус, спільні попередні відомості про явище, подію, стан речей тощо, якими володіють комуніканти.

ПРОСТОРІЧЧЯ – різновид некодифікованої розмовної мови, що характеризується вживанням слів, зворотів, граматичних форм, позначених відтінком зниженості, грубуватості, фамільярності. У мові художньої літератури просторіччя служить засобом соціально-мовної характеристики образів. Напр.: *витріщатись, дрихнути, жерти, паскуда, насобачитись*.

ПРОФЕСІОНАЛІЗМИ – офіційно визнане заняття, спеціальність) – слова або вислови, притаманні мовленню певної професійної групи осіб.

ПРЯМА МОВА, ПРЯМЕ МОВЛЕННЯ – дослівне відтворення сказаного чи написаного ким-небудь. Стилістична сутність його (як і непрямого мовлення) завжди визначається змістом, способом реалізації, інтонаційним оформленням тощо.

РЕПЛІКА – окреме висловлювання особи, яка бере участь у розмові – в діалозі чи полілозі.

РЕЧЕННЯ – основна комунікативна мовна одиниця, для категоріальних ознак якої характерні предикативність, модальність, відносна закінченість змісту, логічна сутність, структурно-синтаксична організованість, інтонаційна оформленість.

РИМА – одна з фонетико-стилістичних ознак мовлення, його інтонаційного оформлення. Сутність рими полягає в дотриманні певної милозвучної узгодженості в розташуванні однакових чи близьких звуків у кінці слів. Розрізняють рими чоловічі, жіночі, бідні, багаті, парні, перехресні та ін.

РИТМ – рівномірне поєднання у мовленні таких його інтонаційних ознак, як прискореність та уповільненість, напруга й послаблення, довгота й короткість, схоже й різне; рівномірне чергування елементів мови (звукових, морфемних, словесних тощо).

РИТМІКА – наука про ритми; сукупність усіх конкретних виявів ритму.

РИТОРИКА – розділ стилістики, теорія і практика мовленнєвого красномовства, ораторського мистецтва.

РИТОРИЧНЕ ПИТАННЯ – реченнєва фігура з вигляді запитання, якою не передбачається відповідь.

РІВНІ МОВИ – яруси (підкласи) загальної системи мови, що характеризуються сукупністю відносно однорідних одиниць і набором певних правил, які регулюють їх використання та групування в окремі класи і підкласи. Виділяються фонетичний, морфемний, лексичний, морфологічний, синтаксичний та інші рівні мови.

РОЗМОВНА МОВА – вияв всенародної літературної мови в її розмовно-побутовому стилі мовлення.

САРКАСТИЧНЕ МОВЛЕННЯ – мовлення в'їдливе, викривальне (особливо у формі дошкульної насмішки), часто сповнене крайньої ненависті, гнівного презирства, які виявляються не приховано, а прямо (як, наприклад, тоді, коли йдеться про іронію).

СИМВОЛ – предметний або словесний знак, який опосередковано виражає сутність певного явища (*лотос* – символ божества в індійців, *хліб-сіль* – символ гостинності в українців, *блакитний колір* – символ надії та ін.), має філософську смислову наповненість.

СИНЕКДОХА – троп, різновид метонімії, завжди досить виразне мовленнєво-стилістичне явище, сутність якого полягає в перенесенні значення з одного слова на інше за певною ознакою.

СИНОНІМИ – слова (зрідка сполучення слів), які тотожні або близькі за своєю семантикою, але відрізняються матеріально, тобто звуковим складом.

СИНТАКСИЧНА СТИЛІСТИКА – вчення про стилістичні функції всіх різновидів словосполучень, речень, членів речення, синтаксично нечленованих конструкцій і тих особливих складових речення, які не мають статусу членів речення (звертання, вставні слова і т. ін.).

СЛЕНГ – різновид розмовної мови, яка оцінюється суспільством як підкреслено неофіційна («побутова», «фамільярна», «довірлива»). Сленгові властиво запозичувати одиниці арго і жаргонів, метафорично переосмислюючи і розширюючи їх значення. Напр.: *голова – байда, балабас, дах, диня, казан, казанок, кабіна, качан, маклабан*.

СЛОВА-ПАРАЗИТИ – стилістично, функціонально зайві, небажані, значеннєво безплідні слова, сполучення слів, які затемнюють смисловий сенс сказаного чи написаного: *ну…, теє-то як його* тощо.

СЛОВО – найпоширеніша одиниця мови й мовлення з певним лексичним значенням (повнозначні слова), або із значенням релятивним, відносним (службові слова), або слова із здатністю виражати певне волевиявлення людини, її почуття, яке при цьому не називається (вигуки). Стилістично найважливішими є слова повнозначних частин мови.

СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ – лексико-семантична й граматична цілість щонайменше двох повнозначних слів, поєднаних підрядним або сурядним зв'язком. З погляду стилістичного тільки потенційно вагоме, комунікативної функції воно не виконує.

СТАРОСЛОВ'ЯНІЗМИ – слова, запозичені із старослов'янської мови (фонетичні старослов'янізми, морфологічні, семантичні). Вони стилістично виразні, забарвлюють мовлення відтінком минувшини, старовини, урочистості або й гумору, іронії: *Умре муж велій в власяниці* [одяг з волосся тварин] (Т. Шевченко).

СТИЛІ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ – особливі лексичні, граматичні різновиди мови, кожен з яких становить відносно окрему підсистему мови – з усіма властивими їй мовними одиницями і стилістичними функціями (стилістемами).

СТИЛІЗАЦІЯ – стилістичний засіб свідомого переймання й використання своєрідних мовних засобів, переважно лексичних і граматичних, які властиві певному стилю, жанрові.

СТИЛІСТИКА (ЛІНГВОСТИЛІСТИКА) – розділ науки про мову; лінгвістичне вчення про функціонування й використання мови.

СТИЛІСТИКА ЗАГАЛЬНА – стилістика, яка має своїм об'єктом усі літературні мови, властиві різноструктурним одиницям усіх літературних мов спільні, тотожні або однакові комунікативно-стилістичні функції; загальна теорія стилістики.

СТИЛІСТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ – стилістичний матеріал мови в межах усіх її стилів і жанрів, відпрацьованість стилістичних функцій кожної мовної одиниці; її здатність виражати певний комплекс думок і почувань, у яких мають потребу всі, хто послуговується українською мовою.

СТИЛІСТИКА УКРАЇНСЬКОГО МОВЛЕННЯ – найтиповіше, зразкове, нормативне й комунікативно доречне використання мовцем, усього того, що позначається терміном «стилістика мови».

СТИЛІСТИКА ПОРІВНЯЛЬНА – галузь знань, у якій досліджується й витлумачується спільне й специфічне в стилістичній системі споріднених (найчастіше) або й неспоріднених мов.

СТИЛІСТИКА ЧАСТКОВА – галузь знань про стилістичні функції мовних одиниць окремої мови.

СТИЛІСТИЧНИЙ СИНТАКСИС – різновид стилістики, галузь знань про функції словосполучень, членів речення, речень і синтаксично нечленованих конструкцій (слів-речень – стверджувальних, заперечних, питальних, спонукальних, емоційно-оцінних та ін.).

СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ – мовні одиниці, тропи і фігури мовлення, стилістичні прийоми, мовленнєві стратегії і тактики, які використовуються при вираженні стилю. Стилістичні засоби представлені на всіх рівнях мовної структури, найбільше – на лексичному.

СУРЖИК – різновид нормативного мовлення, яке певною мірою супроводжується спотвореними словами рідної мови або інших мов, зокрема російської: *бельйо, бумага, без надобності* та ін.

ТАБУ – заборона на вживання певних слів, що зумовлюється містично-забобонними, соціально-політичними, культурними та морально-етичними чинниками.

ТАВТОЛОГІЯ – стилістичний прийом, який полягає в спеціальному чи непередбаченому повторенні тих самих, спільнокореневих або близьких за значенням слів: *раненько-раненько*. Тавтологія може бути семантично, отже й стилістично, хибною: *перший дебют*.

ТЕКСТ – писемний або усний мовленнєвий масив, найчастіше багатослівна семантична й граматична єдність, утворена одним чи кількома реченнями, що виражає завершену думку; поєднання слів «від крапки до крапки» або певний словесний відрізок мовлення, який графічно розчленований кількома чи багатьма крапками.

ТЕМП МОВЛЕННЯ – швидкість вимови елементів мови, її одиниць. Стилістично важливий мовленнєвий засіб, який по-різному впливає на слухачів.

ТЕРМІНИ – здебільшого слова з найменш виявленою стилістичною функцією; їх визначальна ознака – однозначність, через що терміни найбільшою мірою використовуються в мовленні науковому.

ТОЧНІСТЬ МОВЛЕННЯ – одна з визначальних комунікативних ознак мовлення, яка полягає в тому, що кожну з мовних одиниць потрібно використовувати з тим лексичним значенням, яке вже усталилось у всенародній мовленнєвій практиці. Вона найбільше пов'язана з його нормативністю, правильністю і логічністю мовлення.

ТРОП – мовностилістичний засіб, який полягає у вживанні слова чи сполучення слів у переносному значенні.

ФАМІЛЬЯРНА ЛЕКСИКА – слова, які використовуються в мовленні безцеремонно, без дотримання етичних норм, усталених позитивних якостей мислення, свідомості.

ФОЛЬКЛОРИЗМИ – стилістично оригінальні й виразні мовленнєві одиниці усної народної творчості, які використовуються не тільки в народно-діалектному мовленні (щоденному, невимушеному мовленні переважно селян), а й у художніх текстах, у яких ідеться, зокрема, про світосприймання минулого й сучасного: *чорнії брови, карії очі*.

ФОНЕТИЧНА СТИЛІСТИКА (ФОНОСТИЛІСТИКА) – лінгвістичне вчення про функцію (функції) окремої фонеми і про поєднання фонем у словах і між словами в межах усієї мовної системи, а також про функціональний вияв нормативно-літературної вимови слів, про наголошування слів, про типову інтонацію мовних одиниць.

ФОНЕТИЧНІ ЗАСОБИ СТИЛІСТИКИ – засоби, які виявляються у функціональному використанні потенційних можливостей окремої фонеми (звука) або фонеми (фонем) у слові, словосполученні й реченні; у частотності використання фонем у всіх стилях і жанрах мовлення; у найрізноманітніших фонетичних повторах (у рефренах, алітерації, асонансі, анафорі, епіфорах, римі, ритміці, звуковідтвореннях, звуконаслідуваннях і т. ін.).

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ (ФРАЗЕОЛОГІЧНА ОДИНИЦЯ, ФРАЗЕОЛОГІЧНИЙ ЗВОРОТ, ФРАЗЕМА) – лексико-граматична єдність двох і більше нарізно оформлених компонентів, граматично організованих за моделлю словосполучення чи речення, яка, маючи цілісне значення, відтворюється в мові за традицією, автоматично.

ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ЄДНОСТІ – семантично неподільні фразеологічні одиниці, цілісне значення яких умотивоване значенням їх компонентів.

ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ЗРОЩЕННЯ – семантично неподільні фразеологічні одиниці, значення яких не випливає зі значень їх компонентів.

ФРАЗЕОЛОГІЧНІ СПОЛУЧЕННЯ – звороти, в яких самостійне значення кожного слова є абсолютно чітким, але один із компонентів має зв'язане значення.

ШТАМП МОВИ, МОВЛЕННЯ – літературні слова, сполучення слів, які здебільшого вживаються традиційно, за досить усталеною мовленнєвою звичкою. Це мовні моделі, звичні для мовлення в межах більшості жанрів публіцистичного стилю: *зустрітися з метою обговорення питання* (пор. *зустрітися, щоб обговорити питання*), а також образні, але занадто часто вживані сполучення слів: *біле золото – бавовна, чорне золото – вугілля чи нафта*.

При укладанні словника використано праці:

1. Ганич Д. І. Словник лінгвістичних термінів / Д. І. Ганич, І. С. Олійник. – К. : Вища школа, 1985. – 360 с.
2. Голянич М. І. Лінгвістичний аналіз тексту : словник термінів / [Голянич М. І., Іванишин Н. Я., Ріжко Р. Л., Стефурак Р. І.] ; за ред. М. І. Голянич. – Івано-Франківськ : Сімик, 2012. – 392 с.
3. Голянич М. І. Словник лінгвістичних термінів: лексикологія, фразеологія, лексикографія / [Голянич М. І., Стефурак Р. І., Бабій І. О.] ; за ред. М. І. Голянич. – Івано-Франківськ : Сімик, 2011. – 272 с.
4. Єрмоленко С. Я. Українська мова : короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / С. Я. Єрмоленко, С. П. Бибик, О. Г. Тодор ; [за ред. С. Я. Єрмоленко]. – К. : Либідь, 2001. – 224 с.
5. Капелюшний А. О. Стилістика й редагування: Практичний словник-довідник журналіста / А. О. Капелюшний. – Львів : ПАІС, 2002. – 576 с.
6. Українська мова : енциклопедія / [редкол. : Русанівський В. М., Тараненко О. О. (співголови), Зяблюк М. П. та ін.]. – [2-ге вид., випр. і доп.]. – К. : Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М. Бажана, 2004. – 824 с. : іл.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

Лексика та фразеологія

1. У котрих реченнях порушено норми слововживання?

1. Ми з'ясували позитивні якості характеру героя твору. 2. В якості редактора він працював два роки. 3. Висока якість продукції підприємства відома далеко за межами України. 4. Кількість нарешті перейшла в якість.

Варіанти відповідей:

1) 1, 2, 3; 2) 1, 2; 3) 3, 4; 4) 1, 4; 5) 2, 4; 6) у всіх.

2. У котрих реченнях порушено норми слововживання?

1. Відносини між двома відомими тележурналістами не склалися. 2. Ми схвалювали його ставлення до справи. 3. Добрі стосунки між людьми - найважливіший складник успіху в праці будь-якого колективу. 4. Відношення між цими країнами стають дедалі напруженішими. 5. Відносини між цими країнами стають дедалі напруженішими.

Варіанти відповідей:

1) 1, 2; 2) 2, 3; 3) 1, 4; 4) 1, 3; 5) 1, 5; 6) у всіх.

3. У котрих реченнях порушено норми слововживання?

1. В його творі ми зауважуємо всі фарби весни. 2. Ця книга стане черговим малопопулярним бестселером. 3. Партії створили виборний блок. 4. Журналісти формують громадянську думку. 5. В Україні формується громадянське суспільство.

Варіанти відповідей:

1) 1, 2, 3; 2) 1, 2, 3, 4; 3) 2, 3, 4, 5; 4) 1, 4, 5; 5) 2, 3, 5; 6) у всіх.

4. У котрих реченнях порушено норми слововживання?

1. Журналісти дописували до дайджеста. 2. У таблоїді часто друкують аналітичні статті на суспільно-політичні теми. 3. У кожному жарті є доля правди. 4. Приїхав дипломант міжнародного конкурсу вокалістів. 5. Я допускаю, що це правда.

Варіанти відповідей:

1) 1, 2, 3, 5; 2) 1, 2, 3, 4; 3) 2, 3, 4, 5; 4) 1, 2, 4, 5; 5) 2, 3, 5; 6) у всіх.

5. У котрих реченнях порушено норми слововживання?

1. Стаття нанесла шкоду діловій репутації фірми. 2. Наша задача - добре вчитися.

3. Президент оголосив про імпічмент парламенту. 4. Офіційно-діловий і науковий стилі є книжковими. 5. Ми виконали завдання вчасно.

Варіанти відповідей:

1) 1, 2, 3; 2) 1, 2, 3, 4; 3) 2, 3, 4, 5; 4) 1, 3, 4, 5; 5) 1, 2, 3, 5; 6) у всіх.

6. У котрих реченнях порушено норми слововживання?

1. Передвиборна кампанія триває. 2. Передвиборча компанія триває. 3. Передвиборна компанія триває. 4. Передвиборча кампанія триває. 5. Передвиборна кампанія продовжується.

Варіанти відповідей:

1) 1, 2, 3, 5; 2) 2, 3, 4, 5; 3) 1, 2, 3, 4; 4) 1, 3, 4, 5; 5) 2, 3, 5; 6) у всіх.

7. У котрих реченнях порушено норми слововживання?

1. У прогнозі погоди на “Новому каналі” сказали, що вітер буде змінних напрямів. 2. Основні напрямки досліджень схвалили на засіданні наукової ради.

3. У прогнозі погоди на “Новому каналі” сказали про вітер змінних напрямків. 4. Основні напрями досліджень схвалили на засіданні наукової ради. 5. У прогнозі погоди на “Новому каналі” сказали про вітер змінних напрямів.

Варіанти відповідей:

1) 1, 2, 3; 2) 2, 3, 4; 3) 2, 4, 5; 4) 1, 2, 5; 5) 2, 3, 5; 6) у всіх.

8. У котрих реченнях порушено норми слововживання?

1. Для змащування поверхонь використовують рослинне масло. 2. Об’єм роботи, яку виконали дослідники, вражає. 3. Ми отримуємо вищу освіту за фахом “журналістика”. 4. Справа набула розголосу. 5. Було холодно, і з рота йшов пар.

Варіанти відповідей:

1) 1, 2, 3, 4; 2) 2, 3, 4, 5; 3) 1, 3, 4, 5; 4) 1, 2, 4, 5; 5) 1, 2, 3, 5; 6) у всіх.

9. У котрих реченнях порушено норми слововживання?

1. Вони займалися розповсюдженням неправдивої інформації. 2. Вони розповсюджували неправдиву інформацію. 3. Вони займалися поширенням неправдивої інформації. 4. Вони поширювали неправдиву інформацію.

Варіанти відповідей:

1) 1, 2, 3; 2) 1, 2; 3) 3, 4; 4) 1, 4; 5) 2, 4; 6) у всіх.

10. У котрих реченнях порушено норми слововживання?

1. Це призвело до позитивних результатів. 2. Це привело до позитивних результатів. 3. Це спричинило помилку. 4. Це призвело до помилки. 5. Це привело до помилки.

Варіанти відповідей:

1) 1, 2, 3; 2) 2, 3, 4; 3) 1, 3, 4; 4) 1, 2, 5; 5) 1, 2, 4; 6) у всіх.

11. У котрих реченнях порушено норми слововживання?

1. Тире й двокрапка у безсполучниковому реченні передають причинно-наслідковий зв’язок. 2. Тире й двокрапка у безсполучниковому реченні передають причиново-наслідковий зв’язок. 3. Ми скоро прийдемо до вас.

Напевне, завтра. 4. Ми швидко прийдемо до вас. Напевне, завтра. 5. Ми незабаром прийдемо до вас. Напевне, завтра.

Варіанти відповідей:

1) 1, 2; 2) 2, 3; 3) 3, 4; 4) 1, 5; 5) 1, 4; 6) у всіх.

12. У котрих реченнях порушено норми слововживання?

1. Ми складали іспит з етики. 2. Прибуток складає 18 відсотків. 3. Степан складає вірші. 4. У цьому цеху на ВО "Електрон" складали якісні телевізори. 5. Бібліотекар складав книги на нижню полицю.

Варіанти відповідей:

1) 1, 2, 3, 4; 2) 2; 3) 3, 4; 4) 4, 5; 5) 4; 6) у всіх.

13. У котрих реченнях порушено норми слововживання?

1. Першокурсники мали ще слабі знання. 2. Першокурсники мали ще слабкі знання. 3. Зважайте на рід стержневого слова в словосполученні. 4. Вважайте на рід стержневого слова в словосполученні. 5. Зважайте на рід стрижневого слова в словосполученні.

Варіанти відповідей:

1) 1, 2, 3; 2) 2, 3, 4; 3) 1, 3, 4; 4) 1, 4; 5) 1, 5; 6) у всіх.

14. У котрих реченнях порушено норми слововживання?

1. Навчання продовжується два місяці. 2. Навчання триває два місяці. 3. Навчання продовжується два місяця. 4. Навчання триває два місяця.

Варіанти відповідей:

1) 1, 2, 3; 2) 2, 3, 4; 3) 1, 3, 5; 4) 1, 3, 4; 5) 1, 2, 5; 6) у всіх.

15. У котрих реченнях порушено норми слововживання?

1. У цій країні не було введено військового становища. 2. У цій країні не було введено військового стану. 3. У цій країні не було введено військового положення. 4. У цій країні не було введено воєнного становища. 5. У цій країні не було введено воєнного стану.

Варіанти відповідей:

1) 1, 2, 3, 4; 2) 2, 3, 4, 5; 3) 1, 3, 4, 5; 4) 1, 2, 4, 5; 5) 1, 2, 3, 5; 6) у всіх.

16. У котрих реченнях порушено норми слововживання?

1. Студенти взяли участь у науковій конференції. 2. Студенти прийняли участь у науковій конференції. 3. Резолюцію було взято за основу. 4. Резолюцію було прийнято за основу. 5. Його думки не прийняли в розрахунок.

Варіанти відповідей:

1) 1, 2, 3; 2) 2, 4, 5; 3) 1, 3, 4; 4) 1, 2, 4; 5) 1, 2, 5; 6) у всіх.

17. У котрих реченнях порушено норми слововживання?

1. Репортерові прийшла в голову цікава думка. 2. Дипломник прийшов до оригінальних висновків. 3. Інтерв'юер прийшов у здивування від такої відповіді.

4. Він дійшов до переконання, що його висновки були вірними. 5. Він прийшов до переконання, що його висновки були вірними.

Варіанти відповідей:

1) 1, 2, 3, 4; 2) 2, 3, 4, 5; 3) 1, 3, 4, 5; 4) 1, 2, 4, 5; 5) 1, 2, 3, 5; 6) у всіх.

18. У котрих реченнях порушено норми слововживання?

1. Йому прийшлася до серця така відповідь. 2. Йому припала в серце така відповідь. 3. Йому прийшлася до душі ця дівчина. 4. Йому прийшлася до вподоби ця дівчина. 5. Йому припала до вподоби ця дівчина.

Варіанти відповідей:

1) 1, 2, 3, 4; 2) 2, 3, 4, 5; 3) 1, 3, 4, 5; 4) 1, 2, 4, 5; 5) 1, 2, 3, 5; 6) у всіх.

19. У котрих реченнях порушено норми слововживання?

1. Помилка одразу кидається у вічі. 2. Помилка одразу кидається в очі. 3. Помилка одразу впадає в очі. 4. Помилка одразу впадає у вічі. 5. Помилка одразу кидається в око.

Варіанти відповідей:

1) 1, 2, 3; 2) 2, 3, 5; 3) 1, 3, 4; 4) 1, 2, 5; 5) 1, 3, 5; 6) у всіх.

20. У котрих реченнях порушено норми слововживання?

1. Депутат намагався триматися в стороні від цієї комісії. 2. Це не нанесло героєві репортажу жодної образи. 3. Блок наніс поразку більшості своїх суперників на виборах. 4. Блок зазнав відчутної перемоги на виборах. 5. Блок набув досвіду під час виборів.

Варіанти відповідей:

1) 1, 2, 3, 5; 2) 2, 3, 4, 5; 3) 1, 3, 4, 5; 4) 1, 2, 4, 5; 5) 1, 2, 3, 4; 6) у всіх.

21. До вживання в якому стилі тяжіє фразеологізм оголосити подяку

1. У розмовному. 2. У художньому. 3. У публіцистичному. 4. У науковому. 5. В офіційно-діловому.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) 5.

22. Високий рівень стандартизації мовних засобів - ознака...

1. публіцистичного стилю; 2. конфесійного стилю; 3. наукового стилю; 4. офіційно-ділового стилю; 5. художнього мовлення; 6. розмовного мовлення.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) 5; 6) 6.

23. Слово експлікований означає:

1. Прихований, неявний, невиразний. 2. Поданий у наочній формі. 3. Застарілий через вибуття з ужитку. 4. Колишній. 5. Минулий. 6. Архаїчний. 7. Вихований на засадах моральності.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) 5; 6) 6; 7) 7.

24. Створення нового фразеологізму внаслідок накладання один на один двох уже наявних - це.

1. Адитація. 2. Пермутація. 3. Іммутація. 4. Контамінація. 5. Демонстрація. 6.

Метафоризація. 7. Ад'єктивація. 8. Адвербіалізація.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) 5; 6) 6; 7) 7; 8) 8.

25. Описовий зворот мови, за допомогою якого передають зміст певного слова;

переносне, описове, образне найменування предметів - це.

1. Ампліфікація. 2. Перифраз. 3. Градація. 4. Плеоназм. 5. Оксиморон. 6. Синекдоха. 7. Антитеза.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) 5; 6) 6; 7) 7.

Морфологія

1. У котрому реченні правильно використано всі форми слів?

1. Нещодавно став кліпмейкерем. 2. Вони мають грушеподібну форму. 3. На чемпіонаті світу ми особливо пильно стежили за нашим ковзаняром. 4. З Ігорем ми знайомі з університетської лави. 5. Ця компанія є фірмою-дистриб'ютором.

Варіанти відповідей:

1) 4, 5; 2) 1; 3) 2, 5; 4) 4; 5) 5; 6) у всіх.

2. У котрому реченні правильно використано всі форми слів?

1. Перед вступом до університету працював кресляром. 2. Інтерв'ю з мулярями тривало недовго. 3. Одні випускники стали газетярями, інші - телевізійниками. 4. "Логіку" ми вивчали впродовж одного семестру. 5. Газету назвали "Каменяром".

Варіанти відповідей:

1) 4; 2) 2; 3) 2, 5; 4) 1, 3; 5) 5; 6) у всіх.

3. У котрому реченні правильно використано всі форми слів?

1. В Одеській області мешкає чимало етнічних молдаванів. 2. До болгарів ми приїхали з діловою пропозицією. 3. Літніх канікул майже не матимемо, бо ми їдемо на практику. 4. Триста сімдесят п'ять кілограм борошна використано на святковий торт до дня міста. 5. Актори щойно приїхали з гастролів.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) 5; 6) у всіх.

4. У котрому реченні правильно використано всі форми слів?

1. Ми звернулися до Акту проголошення незалежності України. 2. Делегація журналістів щойно повернулася з Арканзаса. 3. На початок

тридцятих років заплановано експедицію до Марсу. 4. До постаменту пам'ятника М. Грушевському поклали квіти. 5. На лекції розглядали особливості радіорепортажа як жанра.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) 5; 6) у всіх.

5. У котрому реченні правильно використано всі форми слів?

1. Журналіст часом повідомляє новини в редакцію і з телефону-автомата. 2. Ще з першого курсу він добре запам'ятав, що стислість - сестра таланта. 3. Аналіз цього рідкісного природного феномена ще належить зробити. 4. Кращого фотоапарату я не мав. 5. Підводники так і не знайшли якора з корабля.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) 5; 6) у всіх.

6. У котрому реченні правильно використано всі форми слів?

1. Прес-конференція розпочнеться сьогодня, о дванадцятій годині. 2. Вперше українець здійснив кругосвітну подорож на яхті. 3. "Себе" - зворотний займенник. 4. Політики України і ЄС сформували дорожну карту розвитку стосунків на найближчі п'ять років. 5. Цілком природній розвиток подій.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) 5; 6) у всіх.

7. У котрому реченні правильно використано всі форми слів?

1. Правдиві факти очі колять. 2. Журналісти борються за дотримання засадничих принципів свободи слова. 3. Вони хотять вивчити особливості інтерв'ювання в прямому ефірі. 4. Після того, як передасиш у прямий ефір випуск новин, треба змонтувати сюжет для тижневого огляду. 5. Здобудеш освіту - побачиш більше світу.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) 5; 6) у всіх.

8. У котрому реченні правильно використано всі форми слів?

1. Вважають себе найдосвідченішими та самими незамінними. 2. Його вважають помаранчовим телеканалом. 3. Усе в цьому світі відносно. 4. Вперше побачили зворотний бік Місяця. 5. Образа виявилася сильнішою колишньої дружби.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) 5; 6) у всіх.

9. У котрому реченні правильно використано всі форми слів?

1. Журналіст вважає, що репутація стоїть вище понад усім. 2. Ретельна перевірка фактів - дійовий спосіб позбутися помилок. 3. Федерико Фелліні жалив у самі вразливі місця тогочасного суспільства. 4. "Південмаш" не

втратив своїх традицій - недавній успішний “Морський старт” тому краще підтвердження. 5. “День” подає інформацію якомога чесно.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) 5; 6) у всіх.

10. У котрому реченні правильно використано всі форми слів?

1. Потрібна для цього освіта - не нижча середньої. 2. Журналісти привернули увагу до більш нижчої ланки керівництва містом. 3. У Львові - зворотня ситуація. 4. Інформаційне поле у нас - куди більше. 5. Намагається подати якомога докладнішу інформацію.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) 5; 6) у всіх.

11. У котрому реченні правильно використано всі форми слів?

1. Шевченко завдав дального удару. 2. Заробітню плату працівникам науки підвищено. 3. У селі митець почував себе більш ближчим до народу. 4. Його розмір не більший від поштової марки. 5. Намагається подати якомога найдокладнішу інформацію.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) 5; 6) у всіх.

12. У котрому реченні правильно використано всі форми слів?

1. Різновид жанру - подорожний нарис. 2. Український шоу-бізнес стає дедалі професійнішим за російський. 3. Журналіст намагався порушувати найгостріші проблеми. 4. Все майже готово. 5. Розповів читачам про наймалозабезпеченіших львів’ян.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) 5; 6) у всіх.

13. У котрому реченні правильно використано займенники?

1. “Експрес” - не жовта преса. Вони мають набагато вищий рівень. 2. Телефільм є деякою вільною інтерпретацією біографії письменника. 3. Журналісти за ніякі скарби не поступляться свободою слова. 4. Маємо на увазі декого із журналістів. 5. Маємо на увазі деяких із журналістів.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) 5; 6) у всіх.

14. У котрому реченні правильно використано займенники?

1. Зареєстровано 24 випадки, 22 з них - діти до чотирнадцяти років. 2. Кожен з нас вивчає рідну мову все життя. 3. Я голосую проти СПУ. Вони цього варті. 4. Молоде покоління дуже мобільне. Їх треба поважати за це. 5. Цією виставою відкрили камерну сцену. Поставила її Алла Бабенко.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) 5; 6) у всіх.

15. У котрому реченні правильно використано займенники?

1. Деяким журналістам пора змінитися, як за стилем їх написання, підходом до фактів, так і за наявністю думки. 2. Яке розмаїття тем - на кожен смак! 3. Це має робити кожен журналіст. 4. Багато колег переконують Степана написати свою книжку. 5. Пересічному українцю все одно, скільки коштують шпроти, а ось ціни на хліб вони фіксують.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) 5; 6) у всіх.

16. У котрому реченні правильно використано займенники?

1. Студентам це подобалося, а професурі ні, тому він нечасто приходив на їхні пари. 2. Про ніякий розвиток виробництва не йдеться. 3. Закон не прийняли. За це проголосувало 202 замість потрібних 226 депутатів. 4. Кожен з нас не чув про це. 5. Будь-яка людина має знати все про свій організм.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) 5; 6) у всіх.

17. У котрому реченні правильно використано займенники?

1. Це солідна газета. Такий висновок я зробив з їхнього ставлення до передплатників. 2. Була пропозиція від БЮТ висловити недовіру прокуророві, але його навіть не взяли за основу. 3. В нікого таких коштів не знайшлося. 4. Негативна інформація затримується, що дозволяє підготувати громадську думку й дозувати її оприлюднення. 5. Він сам є режисером усіх своїх сюжетів.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) 5; 6) у всіх.

18. У котрих словосполученнях правильно поєднано числівник з іменником?

1. П’ять гривнів. 2. Одна гривна. 3. Десять гривен. 4. Три гривни. 5. Чотири гривні.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) 5; 6) у всіх.

19. У котрих реченнях правильно поєднано числівник з іменником?

1. Двадцять три студенти склали іспит на “відмінно”. 2. Двадцять три студента склали іспит на “відмінно”. 3. Двадцятеро троє студентів склали іспит на “відмінно”. 4. Двадцятеро троє студенти склало іспит на “відмінно”.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) у всіх.

20. У котрих реченнях правильно поєднано числівник з іменником?

1. Півтора роки працював у прямому ефірі. 2. Півтора років працював у прямому ефірі. 3. Півтора року працював у прямому ефірі. 4. Півтори року працював у прямому ефірі.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) у всіх.

21. У котрих реченнях правильно поєднано числівник з іменником?

1. Два з половиною роки працював у прямому ефірі. 2. Два з половиною років працював у прямому ефірі. 3. Два з половиною року працював у прямому ефірі. 4. 2,5 роки працював у прямому ефірі.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) у всіх.

22. У котрих реченнях правильно поєднано числівник з іменником?

1. Хронометраж телепередачі становив півтори годин. 2. Хронометраж телепередачі становив півтора годин. 3. Хронометраж телепередачі становив півтора години. 4. Хронометраж телепередачі становив півтори години.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) у всіх.

23. У котрих реченнях правильно поєднано числівник з іменником?

1. Хронометраж телепередачі становив 2,5 годин. 2. Хронометраж телепередачі становив дві з половиною годин. 3. Хронометраж телепередачі становив 2,5 години. 4. Хронометраж телепередачі становив дві з половиною години.

Варіанти відповідей:

1) 1, 2; 2) 2, 3; 3) 3, 4; 4) 1, 4; 5) у всіх.

24. У котрих реченнях правильно поєднано числівник з іменником?

1. Щоб узяти інтерв'ю, довелося проїхати 25,5 кілометрів. 2. Щоб узяти інтерв'ю, довелося проїхати 25,5 кілометри. 3. Щоб узяти інтерв'ю, довелося проїхати 25,5 кілометра. 4. Щоб узяти інтерв'ю, довелося проїхати двадцять п'ять з половиною кілометрів. 5. Щоб узяти інтерв'ю, довелося проїхати двадцять п'ять з половиною кілометра.

Варіанти відповідей:

1) 1, 2; 2) 2, 3; 3) 1, 4; 4) 3, 4; 5) 4, 5; 6) у всіх.

25. У котрих реченнях правильно поєднано числівник з іменником?

1. Студентів було близько двадцяти семи осіб. 2. Студентів було близько двадцятьох сімох осіб. 3. Студентів було близько двадцятьох сімох чоловік. 4. Студентів було близько тридцяти осіб. 5. Студентів було двадцять сім осіб.

Варіанти відповідей:

1) 1, 2; 2) 2, 3; 3) 1, 4; 4) 3, 4; 5) 4, 5; 6) у всіх.

Синтаксис

1. Котрі з паралельних та синонімічних синтаксичних конструкцій відповідають нормам української мови?

1. Підготувавши доповідь, мені, проте, не довелося виступити на конференції. 2. Хоча я й підготував доповідь, проте мені не довелося виступити на конференції.

3. Підготувавши доповідь, я, проте, не виступив на конференції. 4. Підготувавши доповідь, можна виступити на конференції.

Варіанти відповідей:

1) 1, 2, 3; 2) 2, 3, 4; 3) 1, 3, 4; 4) 1, 2, 4; 5) всі.

2. Котрі з паралельних та синонімічних синтаксичних конструкцій відповідають нормам української мови?

1. Лідер партії зазначав перед виборами, що я підвищу добробут людей. 2. Лідер партії зазначав перед виборами, що підвищу добробут людей. 3. Лідер партії зазначав перед виборами, що він підвищить добробут людей. 4. Лідер партії зазначав перед виборами: “Я підвищу добробут людей”.

Варіанти відповідей:

1) 1, 3; 2) 2, 4; 3) 3, 4; 4) 1, 2; 5) всі.

3. Котрі з паралельних та синонімічних синтаксичних конструкцій відповідають нормам української мови?

1. Зайшовши з конспектом лекцій в аудиторію, викладача насамперед зацікавила одна група студентів. 2. Зайшовши з конспектом лекцій в аудиторію, викладач був насамперед зацікавлений однією групою студентів. 3. Зайшовши з конспектом лекцій в аудиторію, викладач насамперед зацікавився однією групою студентів. 4. Коли викладач зайшов з конспектом лекцій в аудиторію, його насамперед зацікавила одна група студентів.

Варіанти відповідей:

1) 1, 3; 2) 2, 4; 3) 3, 4; 4) 1, 2; 5) всі.

4. Котрі з паралельних та синонімічних синтаксичних конструкцій відповідають нормам української мови?

1. Конспект лекцій написаний студентом. 2. Конспект лекцій написано студентом. 3. Конспект лекцій написав студент. 4. Конспект лекцій пишеться студентом.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) всі.

5. Котрі з паралельних та синонімічних синтаксичних конструкцій відповідають нормам публіцистичного стилю?

1. Студент завершив виконання завдання з написання репортажу на практичне заняття. 2. Студент завершив виконувати завдання з написання репортажу на практичне заняття. 3. Студент завершив виконання завдання, написавши репортаж на практичне заняття. 4. Студент виконав завдання, написавши репортаж на практичне заняття.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) всі.

6. У котрому реченні правильно обрано синтаксичну конструкцію з кількох паралельних або синонімічних?

1. Читаючи статтю, мені одразу впала в око одна промовиста деталь. 2. Звернув увагу на стоячого перед ним фотокореспондента. 3. Звернув увагу на фотокореспондента, що стояв перед ним. 4. Заробляння грошей журналістом не повинне позначатися на об'єктивності його виступів.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) у всіх.

7. У котрому реченні правильно обрано синтаксичну конструкцію з кількох паралельних або синонімічних?

1. Вони кажуть, що це надумана справа, аби перешкодити їм узяти участь у виборах. 2. Перебігав вулицю на червоне світло і був збитий зустрічним пішоходом. 3. С. Іваненко був допитаний як обвинувачений. 4. Повернувшись до редакції, він почав писати репортаж.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) у всіх.

8. У котрому реченні правильно обрано синтаксичну конструкцію з кількох паралельних або синонімічних?

1. Коли репортер з'ясував усі подробиці події, він нарешті збагнув її суть. 2. На все вимагається багато часу, якого зараз катастрофічно бракує. 3. Може, для нього цей твір і вважався зразковою статтею. 4. Експертами та читачами оцінюватиметься популярність певної політичної особи.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) у всіх.

9. У котрому реченні правильно обрано синтаксичну конструкцію з кількох паралельних або синонімічних?

1. Судячи з цього фото, не виглядає, щоб у їхніх стосунках були якісь проблеми. 2. Зібравши факти, треба розпочати перевірку їх достеменності. 3. Відшкодують втрати, пов'язані з користуванням транспортом пільговиками. 4. Вони були номіновані на премію, очолюючи список.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) у всіх.

10. У котрому реченні правильно обрано синтаксичну конструкцію з кількох паралельних або синонімічних?

1. Я найчастіше використовую диктофон, подарований мені моєю сестрою Оксаною. 2. За розголошення фактів, не підлягаючих оприлюдненню, відповідальність несуть автори. 3. Тільки переглядаючи книги зі свого фаху, предмет не опануєш. 4. Використовуючи їхню комп'ютерну програму, цього не станеться.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) у всіх.

11. У котрих реченнях є помилка в стилістичному використанні однорідних членів?

1. Представники партії були уповноважені контролювати й керувати процесом проведення акції. 2. Рішення ухвалили після виникнення проблеми та процесу її вирішення. 3. Треба було вживати заходів як з боку представників ради фонду, так і уряду. 4. Книги друкують не тільки без цензурування, але й елементарного редагування.

Варіанти відповідей:

1) 1, 2; 2) 2, 3; 3) 1, 3; 4) 3, 4; 5) у всіх.

12. У котрих реченнях є помилка в стилістичному використанні однорідних членів?

1. Вони не користуються послугами політтехнологів з не дуже близької Росії чи далекого зарубіжжя. 2. Студентів навчають писати репортаж і, звичайно, методів інтерв'ювання. 3. Журналіст з'ясовував прізвища та хто за цим стоїть. 4. До угоди схвально поставилися як парламент, так уряд.

Варіанти відповідей:

1) 1, 2, 3; 2) 2, 3, 4; 3) 1, 3, 4; 4) 1, 2, 4; 5) у всіх.

13. У котрих реченнях є помилка в стилістичному використанні однорідних членів?

1. Виступ журналіста викликав у нього почуття приниження власної гідності, протесту. 2. У газетному гороскопі розповідалося про вплив місячного затемнення на особисте життя, зокрема на сферу навчання, дітей. 3. У цьому регіоні голосували не тільки за БЮТ, але й за "Нашу Україну". 4. Журналіст запитав, як він устигає стільки всього писати - і власні твори, і упорядковувати літературні пам'ятки, і статті.

Варіанти відповідей:

1) 1, 2, 3; 2) 2, 3, 4; 3) 1, 3, 4; 4) 1, 2, 4; 5) у всіх.

14. У котрих реченнях є помилка в стилістичному використанні однорідних членів?

1. На прес-конференції керівник області розповів про розвиток економіки, сільського господарства. 2. Новим керівникам телеканалу треба допомагати, а не критикувати. 3. Речі для оформлення студії купував або я, або вибирали разом. 4. ТСН інформує про те, що відбувається в Україні й у решті країн світу.

Варіанти відповідей:

1) 1, 2, 3; 2) 2, 3, 4; 3) 1, 3, 4; 4) 1, 2, 4; 5) у всіх.

15. У котрих реченнях є помилка в стилістичному використанні однорідних членів?

1. Його іронічна проза - це погляд на людей і самого себе. 2. Ми познайомилися зі столичними динамівцями і втратами команди. 3. Йдеться не

про розпуск парламенту, а саморозпуск. 4. Ми не лише розглянули питання, але й за підсумками його обговорення ухвалили постанову.

Варіанти відповідей:

1) 1, 2, 3; 2) 2, 3, 4; 3) 1, 3, 4; 4) 1, 2, 4; 5) у всіх.

16. У котрих словосполученнях і реченнях правильно використано синтаксичні конструкції з прийменниками?

1. Зайшов у воду по коліна. 2. Звернувся по допомогу. 3. По дванадцять студентів у групі. 4. Надіслав по електронній пошті. 5. Зібралися по першому заклику.

Варіанти відповідей:

1) 1, 2, 3; 2) 2, 3, 4; 3) 3, 4, 5; 4) 1, 4, 5; 5) 2, 3, 5; 6) у всіх.

17. У котрих словосполученнях і реченнях правильно використано синтаксичні конструкції з прийменниками?

1. Налив води по вінця. 2. Знаю по власному досвіду. 3. Називав її по імені. 4. Запропонували склад комісії по складанню проекту ухвали. 5. Це для нього не по силах.

Варіанти відповідей:

1) 1, 2; 2) 3, 4; 3) 1; 4) 5; 5) 4, 5; 6) у всіх.

18. Якщо сполучне слово в підрядному означальному реченні стоїть у Р. в. чи в Зн. в., то під час заміни згаданої конструкції дієприкметниковим зворотом використовують...

1. Активний дієприкметник. 2. Пасивний дієприкметник. 3. Дієприкметник, що має суфікси -уч (-юч), -ач (яч). 4. Герундій. 5. Препозитивний зворот.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) 5.

19. Якщо в складі підмета, вираженого словосполученням, нема слова у формі називного відмінка, то в теперішньому часі дієслово-присудок має форму.

1. Першої особи однини. 2. Другої особи однини. 3. Третьої особи однини. 4. Першої особи множини. 5. Другої особи множини. 6. Третьої особи множини.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) 5; 6) 6.

20. У реченні Це була публічна заява на тему захисту природи від депутата В. П. Іванчук є помилка в.

1. Уживанні паралельних синтаксичних конструкцій. 2. Узгодженні. 3. Використанні порядку членів речення. 4. Використанні однорідних членів. 5. Координації підмета й присудка. 6. Приляганні.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) 5; 6) 6.

21. Оберіть словосполучення, у яких є помилки, пов’язані з керуванням:

1. Журналіст покепкував над політиком. 2. Завдяки кореспондентові. 3. Унаслідок обмежень. 4. Повідомив газету. 5. Сповнений почуттів.

Варіанти відповідей:

1) 1, 4; 2) 2; 3) 3; 4) 1; 5) 4, 5; 6) 4; 7) 5.

22. Речення, у яких дієслово-присудок і дієприслівник мають одного діяча...

1. Неправильні. 2. Небажані. 3. Неможливі. 4. Правильні. 5. За певних умов можливі.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) 5.

23. Підрядне означальне речення і зворот з прикметником - це...

1. Морфологічні синоніми. 2. Лексичні синоніми. 3. Паралельні синтаксичні конструкції. 4. Фонетико-морфологічні синоніми. 5. Синтаксичні синоніми. 6. Фразеологічні синоніми.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) 5; 6) 6.

24. З підметами-іменниками, які позначають професію чи посаду жінки, присудок зазвичай координується...

1. За змістом. 2. За граматичними ознаками. 3. За логічними ознаками. 4. За граматичними і логічними ознаками. 5. За граматичними ознаками і за змістом. 6. За статтю.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) 5; 6) 6.

25. Родові й видові назви поєднувати як однорідні члени речення...

1. Можна. 2. Не можна. 3. Бажано. 4. Небажано. 5. Обов’язково. 6. Необов’язково. Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) 5; 6) 6.

26. Узагальнювальні члени речення зазвичай уживаються.

1. При рядах з протиставними сполучниками. 2. При рядах з єднальними сполучниками. 3. При рядах із зіставлювальними сполучниками. 4. При рядах з повторюваними сполучниками. 5. При рядах з двочленними сполучниками.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) 5.

27. Місце звертання в реченні...

1. Перед підметом. 2. Початок речення. 3. Кінець речення. 4. Середина речення. 5. Початок або кінець речення. 6. Будь-яке.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) 5; 6) 6.

28. Безособові речення, у яких присудок виражений дієсловом на -но чи на -то, вказують на...

1. Майбутню дію з відтінком результативності. 2. Минулу дію з відтінком результативності. 3. Дію, що відбувається в момент мовлення і має відтінок результативності. 4. Дію, що відбулася в минулому і не мала помітного результату. 5. Дію, що відбувається в момент мовлення і не матиме помітного результату.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) 5.

29. Пряма мова та «ділове відтворення висловлювання» - це...

1. Паралельні синтаксичні конструкції. 2. Синтаксичні синоніми. 3. Лексичні синоніми. 4. Фонетико-морфологічні синоніми. 5. Морфологічні синоніми. 6. Фразеологічні синоніми.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) 5; 6) 6.

30. Коли числівник у складі підмета вказує на приблизну кількість, тоді присудок має форму.

1. Чоловічого роду. 2. Жіночого роду. 3. Середнього роду. 4. Однини. 5. Множини. 6. Орудного відмінка. 7. Знахідного відмінка.

Варіанти відповідей:

1) 1; 2) 2; 3) 3; 4) 4; 5) 5; 6) 6; 7) 7.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити : навч. посібн. / О. Сербенська, М. Білоус, Х. Дацишин, А. Капелюшний та ін. 3-тє вид., доповн. і переробл. Львів: Апріорі, 2017. 304 с.
2. Блоґ професора Пономарева О. Д. URL: https://www.bbc.co.uk/blogs/ukrainian
3. Культура слова / Інформаційна сторінка на ФБ Інституту української мови НАН України // Доступно з: https:// www.facebook.com
4. Купріянов Є. В. Стилістика перекладу Stylistics in translation : навч.-метод. посібник Харків, 2019. 129 с.
5. MOVA.info – лінгвістичний портал URL: Доступно з: http://www. mova.info
6. Пономарів О.Д. Культура слова: мовностилістичні поради // http://ponomariv-kulturaslova.wikidot.com
7. Сербенська О. Голос і звуки рідної мови. Львів : Апріорі, 2020. 280 с.
8. Словники України online / лінгвістичний портал / Український мовно-інформаційний фонд НАН України: URL: https://lcorp.ulif.org.ua/dictua/
9. Стилістика української мови: навчально-методичний посібник / [упорядники: А. С. Попович, Л. М. Марчук ; за ред. А. С. Попович]. Кам’янець-Подільський, 2017. 172 с.
10. Український правопис. Київ, 2019. 391 с.